

1. Uvodna riječ načelnika

Poštovani,

ovaj Provedbeni program Općine Zmijavci kao jedinice lokalne samouprave smještene u Imotskoj krajini, izrađen je i donesen sukladno zakonodavnom okviru kao kratkoročni strateški akt na lokalnoj razini za razdoblje aktualnog mandata 2021. – 2025. godine.

Općina Zmijavci ima zadaću kontinuirano unaprjeđivati kvalitetu života svih svojih stanovnika, te se angažirati i djelovati s ciljem ostvarenja značajnog napretka u svim područjima razvoja. Upravo je navedeno polazišna osnova svakog projekta i ulaganja koji se planiraju realizirati u mandatnom razdoblju, a upravo je razdoblje pred nama, razdoblje u kojemu nam se otvaraju brojne prilike učiniti život u našoj općini još boljim i kvalitetnijim i postati moderna i održiva ruralna sredina.

Buduća proračunska ulaganja i korištenje raspoloživih sufinanciranja iz europskih fondova, odnositi će se na jasno izražene zajedničke strateške ciljeve koji su usmjereni prema daljnjem stvaranju i prosperitetu svih sastavnica društva i gospodarstva, rezultat čega će biti napredna i uspješna općina na dobrobit svih, a napose budućih generacija.

Općinski načelnik Općine Zmijavci
Mijo Šuto

2. Uvod

2.1. Kontekst i metodologija izrade Provedbenog programa

U razdoblju do 2021. godine važeći strateški akt Općine Zmijavci bio je Strateški razvojni program Općine Zmijavci iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. godine, sukladno Zakonu o strateškom planiranju i upravljanju razvojem Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 123/17, članak 26.). U svibnju 2021.godine započela je izrada Strategije razvoja Općine Zmijavci od 2021.- 2027.godine i u njoj su sadržani svi aspekti planiranog razvoja u narednim godinama.

Provedbeni programi jedinica lokalne samouprave kratkoročni su akti strateškog planiranja koji opisuju i osiguravaju postizanje primjenjivih ciljeva iz srednjoročnog akta strateškog planiranja te stvaraju poveznicu s proračunom jedinice lokalne samouprave. Provedbeni program jedinice lokalne samouprave donosi se za vrijeme trajanja mandata izvršnog tijela te jedinice i vrijedi isključivo za taj mandat.

Slijedom navedenog, Odlukom o izradi Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021-2025. godine (KLASA: 302-02/21-01/003; URBROJ: 2103-03-03-21-04), pokrenut je proces izrade novog strateškog akta Općine pod službenim nazivom Provedbeni program Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025.

Odlukom o osnivanju radne skupine (KLASA: 302-02/21- 01/003; URBROJ: 2103-03-03-21-05) za potrebe provedbe procesa izrade Programa, imenovana je i radna skupina u sljedećem sastavu:

1. Mijo Šuto, općinski načelnik Općine Zmijavci,
2. Brigita Jakić, pročelnik Jedininstvenog upravnog odjela, viši stručni suradnik za proračun, financije i računovodstvo.

Proces izrade Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025. godine odvija se u sljedećim definiranim fazama:

1. Analiza stanja
2. SWOT analiza
3. Prijedlog vizije i smjerova razvoja
4. Razrada mjera, aktivnosti i razvojnih projekata
5. Definiranje baze projekata koji će se započeti i/ili realizirati do 2025. godine

Kao prilozi ovome dokumentu izrađeni su:

1. Terminski, akcijski i financijski plan provedbe mjera
2. Strategija savjetovanja
3. Komunikacijska strategija i komunikacijski akcijski plan
4. Izvješće sa provedenog javnog savjetovanja

Pri izradi analize stanja korišteni su interni i eksterni podaci poput Izvješća o izvršenju proračuna Općine Zmijavci (2016.-2020.), podataka Državnog zavoda za statistiku, Financijske agencije, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te ostalih relevantnih institucija i baza podataka.

2.2. Zakonodavni okvir

Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 123/17) uređen je sustav strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj na svim razinama upravljanja (nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini) te način pripreme, izrade, provedbe, izvješćivanja, praćenja provedbe i učinaka te vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Na temelju članka 15. stavka 2. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (»Narodne novine«, broj 123/17), Vlada Republike Hrvatske je 2018. godine donijela Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (»Narodne novine«, broj 89/2018).

Sustav strateškog planiranja u RH temelji se nacionalnim (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine), regionalnim, odnosno županijskim (Planovi razvoja jedinica regionalne/područne samouprave za razdoblje 2021-2027.) te lokalnim (Provedbeni programi jedinica lokalne samouprave za razdoblje 2021-2025.) aktima strateškog planiranja.

U skladu s navedenim, Provedbeni program Općine Zmijavci za razdoblje 2021-2025. godine predstavlja kratkoročni strateški akt kojim se definiraju ciljevi, prioriteti, mjere i razvojni projekti Općine, a koji su usklađeni s hijerarhijski nadređenim aktima Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine (dalje u tekstu NRS 2030) te Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2021-2027.

Obvezni sadržaj Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021-2025. godine utvrđen je člankom 18. Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (»Narodne novine«, broj 89/2018).

2.3. Strateški okvir

NRS 2030 usklađena je s ciljevima nove regionalne i kohezijske politike Europske unije za razdoblje 2021-2027.:

1. Pametnija Europa (Smarter Europe),
2. Zelena Europa bez ugljika (Greener, low-carbon Europe),
3. Povezanija Europa (More connected Europe),
4. Socijalnija Europa (More social Europe)
5. Europa bliža građanima (Europe closer to citizens)

Strateški okvir NRS 2030, kao krovni nacionalni strateški akt na koji se potom veže i strateški smjer razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini sastoji se od sljedećih razvojnih smjerova i strateških ciljeva (dalje: SC):

2.4. Razvojni smjer

1. Održivo gospodarstvo i društvo

SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo –

SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi –

SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom

SC 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske

2. Jačanje otpornosti na krize

SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život –

SC 6. Demografska obnova i bolji položaj obitelji –

SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj

3. Zelena i digitalna tranzicija

SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost –

SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva –

SC 10. Održiva mobilnost –

SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

4. Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

Provedbeni program Općine Zmijavci usklađen je s Provedbenim planom Splitsko-dalmatinske županije.

Nadalje, dokument je usklađen s višegodišnjem financijskim okvirom EU te aktima strateškog planiranja povezanim s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021-2027. godine definiranim Odlukom o utvrđivanju akata strateškog planiranja povezanih s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. do 2027. godine, rokova donošenja i tijela zaduženih za njihovu izradu (Vlada Republike Hrvatske, KLASA: 022-03/20-04/352, URBROJ: 50301-05/16-20-6), a koja je u skladu s Prijedlogom uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize (COM(2018) 375 final).

3. Osnovni podatci o Općini Zmijavci

3.1. Geoprostorno obilježje općine Zmijavci

Općina Zmijavci smještena je na području Splitsko-dalmatinske županije točnije na njezinom najistočnijem dijelu u Imotskoj krajini koju obuhvaća devet jedinica lokalne samouprave sa administrativnim središtem: gradom Imotskim te ostalih osam općina (Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Podbablje, Proložac, Runovići, Zagvozd, Zmijavci).

Zauzima ukupno 13,82 m² te je smještena 8 kilometara južno od grada Imotskog te se sastoji od samo jednog naselja odnosno jednog mjesnog odbora. Smještena je uz središnji dio rijeke Vrljike, a glavninu općine čini pripoljsko naselje. Ukupan broj stanovnika prema zadnjem popisu iz 2011. godine je 2.048 stanovnika dok se prema očekivanjima zbog trenda depopulacije na području Imotske krajine, najnoviji popis stanovništva koji je planiran za kraj 2021.godine očekuje smanjenje broja stanovnika. Gestrateški, općina Zmijavci nalazi se 90 km udaljena od administrativnog središta Splitsko-dalmatinske županije, grada Splita, a od većih gradova Makarska je udaljena 40-ak km, Omiš 60-ak dok je Sinj udaljen oko 70-ak km. Od državne granice s Bosnom i Hercegovinom općina je udaljena oko 5 km zračne linije.

Slika: Položaj Općine Zmijavci u Imotskoj krajini

Sagledavajući područje Općine Zmijavci u odnosu na užu prostorno-funkcionalnu podjelu, ona se svrstava kako smo već istaknuli u subregionalno područje grada Imotskog zajedno sa općinama Runovići na istoku i jugu, Podbablje na zapadu, Proložac, Zagvozd, Lokvičići, Lovreć i Cista Provo. Prometno i funkcionalno središte Općine Zmijavci (naselje Zmijavci) dobro je prometno povezan sa svim jedinicama lokalne samouprave pa tako i prema gradu Imotskom.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 147/14 i 123/17; u daljnjem tekstu Zakon), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu:

JLP(R)S) u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti, a indeks razvijenosti u skladu s Uredbom, izračunavaju se po slijedećim parametrima:

1. prosječni dohodak po stanovniku
2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku
3. prosječna stopa nezaposlenosti
4. opće kretanje stanovništva
5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje)
6. indeks starenja.

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju. a u nekoliko kriterija. Općina Zmijavci spada III. skupinu nerazvijenosti (one JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave).

Geomorfološke značajke. Područje Općine Zmijavci smjestilo se na istočnom dijelu Imotskog polja. Površina Općine je 13,82 km² čime ukupno zauzima 0,3 % prostora Splitsko-dalmatinske županije, a obuhvaća samo jedno naselje. Područje Općine ima odlike kraškog reljefa, zbog obilja vapnenačkih grebena sa kraškim uvalama, jezerima, zaravnima i jamama. Kroz samu Općinu protječe rijeka Vrljika te je zbog toga tlo izuzetno pogodno za kultivaciju.

Sama rijeka Vrljika je osim zbog natapanja Imotskog polja izuzetno važna i zbog toga što u njoj obitava endemska mekousna pastrva. Što se pak tiče šumskih površina one nemaju većeg gospodarskog značaja. Između ostaloga kao i sve jedinice lokalne samouprave koje pripadaju Imotskoj krajini sastoji se od degradiranih i nisko očuvanih šuma i njihov udio je oko 80 %, a ostalih 20 % spada u kategoriju tzv. Zaštitnih šuma (jela, bor, hrast..). Od mineralnih sirovina je najzastupljeniji vapnenac koji se nigdje na području općine organizirano ne eksploatira.

Klimatske značajke. Klima Općine Zmijavci može se promatrati kroz područje Imotske krajine koje ima tzv. Izmijenjenu sredozemnu klimu jer doticaji Sredozemlja na nju utječu samo djelomično. Osnovne značajke su niže temperature nego li u susjednom primorju kojeg dijeli greben Biokova te izrazite temperaturne amplitude kao i sredozemni padalinski sustav sa suhim ljetima i izrazito vlažnim zimama. Sredozemni utjecaj dolazi s jugoistoka dolinom Neretve i Vrljike. Srednja godišnja temperatura zraka za ovo područje iznosi 13,6 °C, srednja godišnja temperaturna amplituda je 19,4 °C, a srednja godišnja količina padalina je 13100 mm. Vjetrovi koji pušu na području Općine Zmijavci su bura, jugo, maestral, istočnjak i zapadnjak te jugoistočnjak, a klimatske prilike i geomorfološka građa Općine Povoljni su za razvoj gotovo svih vrsta gospodarskih djelatnosti.

3.2. Općinska uprava i digitalizacija uprave

Općina Zmijavci ustrojstveno se sastoji od Načelnika, Općinskog vijeća te Jedininstvenog upravnog odjela.

Općina broji 2 zaposlenika od kojih je oboje zaposleno na puno radno vrijeme. Prema obrazovnoj strukturi, 2 zaposlenika posjeduje visoku stručnu spremu.

Općina je prepoznala važnost dodatnih izvora financiranja i za unapređenje vlastitih poslovnih procesa, stoga je za prethodni strateški dokument (Strateški razvojni program Općine iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014–2020., Mjera 7., Podmjera 7.1., Tip operacije 7.1.1.), u sto postotnom EU potporom financirala samu izradu strateškog dokumenta.

Dostupne digitalne usluge koje u svom upravljanju koristi Općina Zmijavci su usluge podnošenja e-zahtjeva građana za ostvarivanje prava za sljedeće potpore:

1. Podnošenje zahtjeva za prijavu kvara na javnoj rasvjeti
2. Zahtjev za jednokratnu pomoć obitelji
3. Zahtjev za novčanu pomoć prilikom rođenja djeteta
4. Zahtjev za prijavu lokacije nepropisno odbačenog otpada

Cilj Općine je digitalizirati cjelokupno poslovanje. Jedan od potencijalnih projekata koje Općina želi realizirati u mandatnom razdoblju je Uspostava informacijskog e-servisa za građane.

3.3. Proračun Općine Zmijavci

Jedan od najvažnijih indikatora uspješnog provođenja kvalitetnih programa i projekata koji potiču daljnji rast i razvoj gospodarstva i stanovništva uravnotežena je proračunska politika. Prema dostupnim podacima o planu i izvršenju proračuna Općine Zmijavci za razdoblje 2017-2021. godine zamjetan je rast proračunskih prihoda i rashoda, čiji odnos varira kroz godine. Ako se plan izvršenja za 2021. godinu izvrši na očekivani način.

Planirani proračun za 2022.godinu iznosi 8.962.000 kuna, a sastoji se od prihoda od poreza (prirez i porez na dohodak te porez i prirez na dohodak po godišnjoj prijavi) u iznosu od 2.325.000 kuna.

Istovremeno, rashodi proračuna planirani su u iznosu od 8.733.500 kuna. Gledajući kretanja proračunskih sredstava možemo istaknuti kako je 2017.godine izvršen proračun u iznosu od 7.118.335 kuna, a istovremeno rashodi navedenog proračuna bili su 6.649.392 kune.

Godine 2018. planirani proračun proračun je ostvaren u iznosu od 10.182.000 kuna uz isto toliko rashoda, a godinu poslije 2019.godine prihodi su iznosili 9.594.000, a rashodi isto toliko.

Po svemu najizazovnija pandemijska 2020.godina donijele su smanjenje proračuna. Prethodno je bio planiran u iznosu 12.135.000 kuna, ali je ostvareno 4.321.000 kuna manje odnosno 7.814.000 kuna što je izuzetan pokazatelj jedne dosta zahtjevne godine. Od toga treba istaknuti kako sui donacije iz županijskog i državnog proračuna bile manje upravo zbog činjenice kako su pojedini natječaji bili zamrznuti zbog specifične gospodarske situacije uzrokovane pandemijom svjetskih razmjera uzrokovanom virusom COVID-19.

Činjenično je da je proračun Općine Zmijavci u protekle četiri godine stabilan uz mogućnost i tendenciju njegovog rasta.

4. Društvo

4.1. Demografski pokazatelji

Prema posljednjem popisu stanovništva koji je proveden u Republici Hrvatskoj 2011. godini, dakle prije deset godina od dana pisanja Strategije razvoja, na području Općine Zmijavci živi ukupno 2048 stanovnika od čega je 20120 muškaraca i 1028 žena.

Broj stanovnika po popisima ^[1]															
1857	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2001	2011
442	0	585	667	794	816	0	949	2.377	2.405	2.491	2.195	2.271	2.535	2.130	2.048

Napomena: U 1991. smanjeno izdvajanjem dijela područja u samostalno naselje Hršćevani (općina Podbablje), za koje sadrži podatke od 1857 do 1961., osim u 1869. i 1921. kad su podaci sadržani u naselju Runović (općina Runovići). Kao naselje iskazuje se od 1948. Te godine iskazano pod imenom Zmijavci Podbabski.

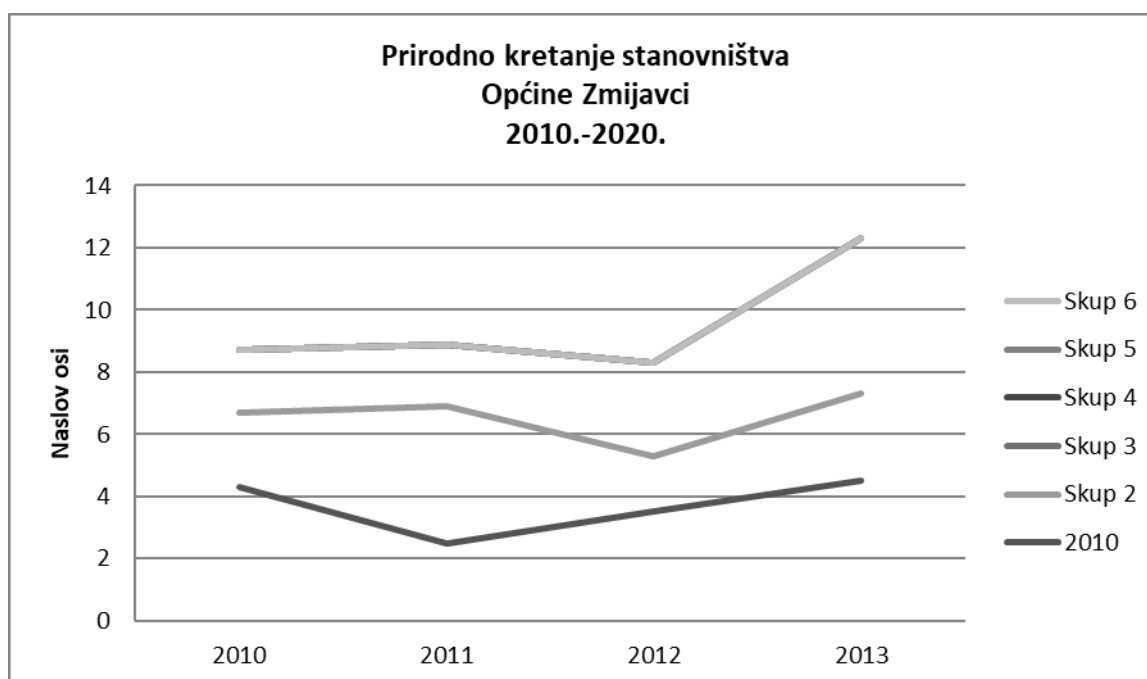
U navedenom popisu stanovništva vidljivo je očigledna depopulacija s tim da je u posljednjih dvadeset godina navedena depopulacija stanovništva usporena. Odljev stanovništva iz 1991.godine očituje se u činjenici da je naselje Hršćevani pripalo općini Podbablje, a dotad se iskazivalo kao Zmijavci (često nazivani Podbapski Zmijavci).

Nažalost, posljednjih dvadesetak godina ovaj prostor kao i gotovo cijeli prostor Imotske krajine bilježi depopulacijske trendove koji su bili izrazito jaki u razdoblju od 1991.- 2001. Godine, ali ipak utješna je činjenica kako prostor Općine Zmijavci ne spada u izrazito depopulacijsku sredinu kao što je to slučaj sa zapadnim dijelom Imotske krajine.

Godina	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni prirast	Broj sklopljenih brakova	Vitalni indeks
2020.	13	29	-16	13	44,6
2019.	13	31	-18	14	41,9
2018.	22	22	0	9	100,00
2017.	12	21	-9	17	57,1
2016.	16	22	-6	11	72,7
2015.	29	16	13	9	181,3
2014.	22	24	-2	9	91,7
2013.	19	19	0	11	100,00
2012.	18	19	-1	10	94,7
2011.	23	21	2	11	109,5
2010.	23	19	4	12	121,1

Prema navedenom istraživanju koje je proveo Državni zavod za statistiku, a tiče se prirodnog kretanja stanovništva Općine Zmijavci za primjetiti je kako je od 2010. godine do 2020. godine na području ove općine rođeno ukupno 210 djece dok su umrle 243 osobe što je gledajući prirodni priraštaj stopa mortaliteta veća od stope nataliteta za gotovo 33 osobe. U istom razdoblju na području Općine Zmijavci sklopljeno je 126 brakova.

Za istaknuti je kako prirodni priraštaj bilježimo 2010. godine, 2011.godine, 2013. godine, 2015.godine te 2018.godine uz napomenu da je negativan prirodan priraštaj 2012., te 2014.godine bio minimalan. Odljev stanovništva odnosno drastično smanjenje broja rođenih bilježimo od 2016.godine što možemo objasniti migracijama mlađih stanovništva u zapadne zemlje (olakšano otkad je Hrvatska primljena u Europsku uniju) te iseljivanje stanovništva prema većim središtima Hrvatske, poglavito u Split i Zagreb.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku najveći broj stanovnika Općine Zmijavci spada u dobnu kategoriju od 10-14 godina (174 osobe), a potom skupinu od 15-19 godina (167 osoba). Ukupan broj stanovnika do 14 godina je 334, od 15 do 34 godine 566 osoba, od 35 do 59 je njih 610, a starijih od 60 godina je 414 osoba.

Prosječna gustoća naseljenosti je srednji broj stanovnika na površini određenog područja, a ona je na području Općine Zmijavci 146,9 stanovnika po km². Ukoliko uzmemo u obzir da je prostor Republike Hrvatske naseljen 75,8 st/km², a prostor Splitsko-dalmatinske županije 100,18 st/km² vidimo da je Općina izrazito gusto naseljena.

Gledajući sami kontingent naseljenosti njega ćemo analizirati na četiri načina. Radni kontingent stanovništva čini broj stanovnika u dobi života, kojus obzirom na fiziološku sposobnost rada u određenom radnom vremenu i s određenim stupnjem intenzivnosti nazivamo radna snaga ili radno sposobna dob (Wertheimer-Baletić, 1999, 398). Dobne granice za utvrđivanje radne dobi su najčešće između 15. i 64. godine. Bitno obilježje radnog kontingenta je to da se on ne preklapa, ni kvantitativno ni kvalitativno s kontingentom radne snage – on je samo fiziološki demografski okvir za formiranje radne snage.

Polaznu osnovu za proučavanje ekonomske strukture ukupnog stanovništva čini ekonomska struktura aktivnog stanovništva (radne snage). U podjeli ukupnog stanovništva

na aktivno i neaktivno ogledaju se odnosi između proizvođača i potrošača, između stvarnih mogućnosti proizvodnje i stvarnih zahtjeva potrošnje.

Na području Općine Zmijavci prema zadnjem popisu stanovništva živjelo je 1289 radno sposobnog stanovništva.

Prosječna starost označava srednje godine života cjelokupnog stanovništva ili odvojeno muško i žensko stanovništvo, a odnosi se na kritični trenutak popisa. Na području Općine Zmijavci prosječna starost iskazana je u iznosu 37,8.

Indeks starenja je odnos broja stanovnika odnosno njegov udio starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih od 0 do uključivo 19 godina života, a on je za ovu Općinu 72,9 stanovnika.

Koeficijent starosti je odnos broja stanovnika odnosno udio (iskazan u postotku) osoba starih 60 i više godina prema ukupnom broju stanovnika.

Rezultat analize kontigenta stanovništva	
Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	1.289
Prosječna starost	37,8
Indeks starenja	72,9
Koeficijent starosti	21,4

U Općini Zmijavci živi 1020 stanovnika muškog spola te 1028 stanovnica ženskog spola. Kao što smo naveli u gornjoj tablici u radno sposobno stanovništvu spada 1289 osoba i to 666 žena te 623 muškarca. Gledajući dobnu granicu stanovništva najmanje stanovnika živi od 65. i dalje (ukupno evidentirano 325 osoba).

MJERE ZA DEMOGRAFSKU OBNOVU

Obzirom da se radi o izuzetnom i gorućem problemu s kojim su suočene gotovo sve jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine depopulacija je značajan problem s kojim se Općina Zmijavci bori na sebi svojstven način. Nažalost, izuzetno skromni proračun te proračunska sredstva nisu dostatna za cjelovito poboljšanje demografske slike no Općina Zmijavci ipak provodi određene mjere za poboljšanje demografske slike.

- Sufinanciranje prijevoza učenicima osnovnih i srednjih škola
- Studentske stipendije
- Sufinanciranje nabavke radnih bilježnica
- Potpore za novorođenčad
- Sufinanciranje dječjeg vrtića
- Jednokratne pomoći stanovnicima
- Sufinanciranje mladih obitelji za izgradnju, rekonstrukciju i kupnju kuće na području Općine Zmijavci

4.2. Obrazovanje

Škola u Zmijavcima je otvorena tek 1941. godine, u privatnoj kući Ivana Milasa-Mucića. Nastava se u toj kući održavala sve do 1953. godine kada je sagrađena škola "Šute".

Škola "Šute" je prva školska zgrada koja je namjenski građena za potrebe održavanja nastave. U početku je građena dobrovoljnim radom mještana, ali je na kraju ipak trebala pomoć šire društvene zajednice. U njoj se i danas održava nastava za učenike od 1. do 4. razreda. U početku su sva zmijavačka djeca išla u nju, a sada samo djeca iz donjeg djela sela.

Centralna Osnovna škola Zmijavci svečano je otvorena 16. rujna 1962. godine na zadovoljstvo i radost svih Zmijavčana. U školi se održava nastava za učenike od 1. -8. razreda. U ovu školu, osim učenika iz Zmijavaca, idu učenici iz susjednih sela Hršćevana, Podbablja Gornjeg i Druma koja pripadaju susjednoj Općini Podbablje-

Najveći broj učenika u školi bio je školske godine 1963./64. i iznosio je 727 učenika. Broj učenika se s vremenom smanjio pa ćemo navesti nekoliko školskih godina da bude bolji pregled.

Školska godina:	Broj učenika:
1969./1970.	687
1975./1976.	675
1982./1983.	593
1988./1989.	513
1994./1995.	443
2000./2001.	420
2021./2022.	300

U samoj Osnovnoj školi „Zmijavci“ postoje 23 razredna odjeljenja od kojih je 15 s razrednom nastavom te 8 sa predmetnom nastavom.

Općina kontinuirano ulaže u razvoj školstva i obrazovanja na svojem području, pa je tako za klasifikacijsku stavku obrazovanja.

Na području Općine Zmijavci sadržaj namijenjenih predškolskom odgoju djece smješten je u Dječjem vrtiću Zmijavci. Djeca predškolskog uzrasta (do 6 godina starosti) pripremu za školovanje vrše kroz «malu školu» koja djeluje u sklopu Dječjeg vrtića Zmijavci. Danas na području Općine Zmijavci djeluju dvije matične osnovne škole (djeca od 6 – 15 godina) i to u naselju Zmijavci i Slivno. Prema dostupnim podacima osnovnu školu u Zmijavcima kroz školsku godinu 2010./11., u svih VIII razreda pohađalo je ukupno 260 učenik. Istodobno je u područnoj osnovnoj školi za razrede I-IV u Slivnu bilo 18 učenika. Prema tome danas u Općini Zmijavci, od I – VIII razreda, ima ukupno 278 učenika. Djeca srednjoškolskog uzrasta s područja Općine Zmijavci nemaju mogućnost daljnjeg obrazovanja na području svoje Općine već su orijentirana na makroregionalni centar Split, odnosno manje regionalna središta Imotski, Makarska, i dr. Visoko školsko obrazovanje pruža se isključivo u velikim centrima diljem Republike Hrvatske (Split, Dubrovnik, Zadar, Zagreb i dr.)

U 2020. godini je za program javne potrebe u školstvu (predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje) izdvojeno 421.120,96 HRK. Važni projekti koje je općina provela u području obrazovanja: Rekonstrukcija i dogradnja osnovne škole s dodatnim

učionicama, dječjim vrtićem. U 2021. godini Općina Zmijavci prijavila se na mjeru 7.4.1. iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske čiji je plan isfinancirati gradnju nove zgrade dječjeg vrtića u vrijednosti od 9.200.000 kuna. Navedeni projekt je također uvršten u Intervencijski plan za Imotsku krajinu od strane Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova.

Po pitanju srednjoškolskog obrazovanja učenici s područja cijele Imotske krajine pa tako i iz Općine Zmijavci najčešće pohađaju srednju školu u Imotskom gdje djeluje srednjoškolski centar koji radi u dvije smjene.

Postoje četiri razredna škole: gimnazija, srednja ekonomska škola, srednja tehnička škola te obrtničko industrijska škola.

Gimnaziju Dr. Mate Ujević čine: Matematička gimnazija, Opća gimnazija, Jezična gimnazije

Ekonomske škole čine usmjerenja: Ekonomist, Upravni referent, Poslovni tajnik

Obrtničko-industrijsku školu čine: Autoelektričar, Automehaničar, elektroinstalater, elektrotehničar, frizer, instalater grijanja i klime, konobar, kuhar, plinoinstalater, prodavač, vozač motornog vozila.

Tehničku školu čine smjerovi: elektrotehničar, strojarški tehničar, računalni tehničar u strojarstvu, kemijski tehničar.

4.3. Zdravstvo i socijalne usluge

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, pružatelji privatne zdravstvene zaštite na području Općine Zmijavci postoji jedino ordinacija dentalne zdravstvene zaštite i to:

- **PRIVATNA ORDINACIJA DENTALNE MEDICINE, DEJVI KARIN, dr.med.dent.**
ADRESA: **DR. Franje Tuđmana 191, Zmijavci**

Zdravstvena zaštita na području Općine Zmijavci organizirana je putem Zdravstvene stanice Doma zdravlja Imotski koji pripada Domu zdravlja Splitsko-dalmatinske županije.

Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije je zdravstvena ustanova čiji je osnivač Županija Splitsko-dalmatinska i pruža zdravstvene usluge na području čitave županije (ukupno 14 045 km², a od toga 4572 km² kopna, 16 gradova i 39 općina). Županijski Dom zdravlja je nastao 2003. godine udruživanjem 13 Domova zdravlja (Brač, Hvar, Imotski, Kaštela, Makarska, Omiš, Sinj, Solin, Split, Trogir, Vis, Vrgorac i Brodosplit).

Osim u Domu zdravlja u Imotskom na razmještenim lokacijama po gradu Imotskom djeluju brojne private ordinacije opće prakse, private stomatološke ordinacije, dermatološka ordinacija i jedna privatna poliklinika u kojoj su mogući povremeni specijalistički pregledi.

Na području Općine Zmijavci također ne postoji ljekarnička ustanova, isto kao i u još dvije jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine (Lokvičići i Cista Provo) dok u općinama Podbablje, Runovići, Lovreć, Zagvozd i Proložac postoji po jedna ljekarna, a u gradu Imotskom tri.

U zgradi Doma zdravlja u Imotskom nalazi se i Ispostava Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije.

Socijalne usluge

Prema podacima Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (Adresar pružatelja socijalnih usluga), na području Općine Zmijavci uslugu pomoći starim i nemoćnim stanovnicima pruža udruga "Imotsko srce" iz Imotskog koje općina sufinancira sa 60.000 kuna godišnje.

Sukladno podacima koji su navedeni u Godišnjem izvještaju o izvršenju proračuna za 2020. godinu Općine Zmijavci - plan ulaganja za 2020. godinu u razvoj socijalne infrastrukture na području općine iznosio je 152.353 kuna, a realizacija je iznosila 49.888 kuna što je osjetno manje od planiranog, a to možemo pravdati činjenicom da je rezultat smanjenja prihoda u pandemijskoj godini.

Općina je provela projekt Zaželi kvalitetu života u Zmijavcima,,", sufinanciran iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., iz Europskog socijalnog fonda, a provodio se u razdoblju od 2019. do srpnja 2020 godine. Nositelj projekta bila je Općina Zmijavci, a partneri na projektu su Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Imotski, Centar za socijalnu skrb Imotski. Riječ je o projektu kroz koji je bilo zaposleno 15 žena te su kroz 24 mjeseca provedbe projekta skrbile za ukupno 100 krajnjih korisnika u njihovim kućama. Korisnici su većinom bili samci u starijoj životnoj dobi, u nepovoljnom materijalnom i/ili zdravstvenom položaju, kojima je pomoć bila potrebna iz razloga što u bližoj okolini nema tko o njima brinuti upravo po pitanjima koja čine opis posla zaposlenih žena, a to su pomoć u dostavi namirnica, pripremi obroka, održavanju čistoće stambenog prostora, pomoć pri oblačenju i svlačenju, briga o higijeni, posredovanje u ostvarivanju raznih prava (dostava lijekova, plaćanje računa, dostava pomagala i sl.), pomoć u socijalnoj integraciji, ali i pružanje podrške kroz razgovore i druženje te uključivanje u društvo, pratnju i pomoć u raznim društvenim aktivnostima.

Općina Zmijavci od 24.02.2021. – 24.05.2022. provodi drugu fazu navedenog projekta u vrijednosti od 1.389.200,00 kuna u kojem ukupno 15 djelatnica skrbi o 90 korisnika.

Glavni ciljevi projekta bili su omogućiti zapošljavanje i unaprijediti radni potencijal nezaposlenih žena s nižom razinom obrazovanja i teže zapošljivih žena na području Općine Zmijavci te povećati razinu kvalitete života i socijalnu uključenost krajnjih korisnika, što je ovim projektom i realizirano.

4.4. KULTURA

Glavni nositelj kulturnih aktivnosti na području Općine Zmijavci je KUD "Dikovača". KUD je osnovan u cilju promicanja, razvitka i unapređenja amaterskog kulturnog i umjetničkog djelovanja u Općini Zmijavci radi razvijanja i njegovanja nacionalnih kulturnih vrijednosti, očuvanja i održavanja zavičajne baštine, tradicije i običaja, ali i razvijanja i podupiranja svih oblika suvremenog kulturnog i umjetničkog djelovanja koji imaju za cilj daljnje obogaćivanje kulturnog i umjetničkog života u Općini Zmijavci.

Djelatnosti KUD-a kojima se ostvaruju ciljevi su:

- Zaštita i očuvanje materijalnih kulturnih dobara Općine Zmijavci
- Zaštita i očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara Općine Zmijavci
- Kulturno-umjetnički (glazbeni i scenski) amaterizam
- Inovativne izvedbene umjetničke prakse

- Glazbene i scenske manifestacije i festivali
- Poticanje kreativnosti i kulturno-umjetničkog stvaralaštva u odgoju i obrazovanju

Povijest Društva:

Hrvatsko kulturno umjetničko društvo "Dikovača" Zmijavci službeno je osnovano 2008. godine iako je radom počelo već u 2007. Do ideje o osnutku došlo je obnovom Doma kulture na Bublinu u Zmijavcima. Društvo je osnovano s ciljem očuvanja izvornog i reproduktivnog folklor, vokalne i instrumentalne glazbe te ostalih folklornih i etnografskih sadržaja kojim se odgaja mladež i njeguje domoljublje i kultura Hrvatske. Osim unaprjeđenja kulture cilj društva je razvijanje pozitivnih vrijednosti u životu.

Kroz Društvo do sada je prošlo nekoliko stotina članova svih uzrasta u raznim sekcijama. Kulturno umjetničko društvo Dikovača sudjelovalo je na mnogobrojnim smotrama, festivalima i večerima folklor kao i na raznim društvenim događanjima u Hrvatskoj i u inozemstvu.

4.5. SAKRALNI OBJEKTI:

11 vitraja, rad ak. slikara Branimira Dorotića. Te iste godine uz crkvu je podignut i novi zvonik, prema nacrtu ing. arh. Ante Gamulina i Ive Vojnovića. U blizini crkve, na predjelu Okrugljača, g. 1974. sagrađeno je novo groblje.

Župna crkva Svih Svetih izgrađena je 1895. godine na temeljima starije crkve **sv. Ante** iz 1821. godine. **Radove je izveo Marko Rako iz Imotskoga**. Crkva je jednobrodna građevina, na sredini pročelja je okrugli prozor, a sa svake strane po jedan uzdužni prozor s polukružnim završetkom. Iznad pročelja je zvonik na preslicu s tri zvona. Crkva je obnovljena i svetište uređeno prema novim liturgijskim propisima od 1976. do 1978. godine. Glavni drveni oltar (1904. – tirolski rad) obnovljen je 1999. god., kada je postavljeno

Crkva sv. Josipa podignuta je na istočnoj strani novoga groblja na Suvači, prema nacrtu ing. arh. Ante Tonkovića Čapina. Kamen temeljac postavljen je g. 1990., a crkva je dovršena i blagoslovljena 2003. godine. To je moderna betonska građevina sa zvonikom visokim 17 metara. U crkvi je brončani kip sv. Josipa i dječaka Isusa, rad ak. kipara Krune Bošnjaka, i **13 (7) vitraja, rad ak. slikara Branimira Dorotića**.

Na području župe ima upa ima nekoliko usputnih kapelica: Gospe Lurdske, sv. Ante, sv. Mihovila u starih Šabića (1998.), **Gospe Snježne** uz Vrljiku, sv. Jure na Šarića brigu (2001.) te Srca

Isusova (2002.) u Šuta. Na Todorića gradini g. 1998. podignut je veliki zavjetni križ s kameom oltarnom menzom. Na groblju, na Okrugljači, izgrađena je g. 2004. mrtvačnica s kapelom Uskrsnuća Kristova u kojoj je od 2005. god. freska Uskrsnuća, rad ak. slikara Ante Ljubičića, te kameni oltar, rad ak. kipara Vene Jerkovića.

U planiranju troškova i sufinanciranja kulturnih događanja na području Općine Zmijavci predviđeno je 257.000 kuna od čega je 100.000 kuna rezervirano za župu Svih Svetih Zmijavci odnosno održavanje navedenih sakralnih objekata.

Na području Općine Zmijavci nalazi se i deset kulturnih dobara koji su upisani u Registar kulturnih dobara na području Republike Hrvatske te čak pet objekata profane graditeljske baštine te tri arheološka nalazišta.

- **Gornja Đogića mlinica** je zaštićeno kulturno dobro te se nalazi na rijeci Vrljici nizvodno od Kamenmosta. To je jedna manja mlinica s vanjskim kolom koja je nastala krajem 19. ili početkom 20. stoljeća. Ova mlinica je obnovljena.
- **Padića mlinica** je zaštićeno kulturno dobro. Nalazi se na rijeci Vrljici nizvodno od Kamenmosta u Zmijavcima. To je jednostavna mlinica s vanjskim horizontalnim kolom s jednim mlinom koja je nastala krajem 19. ili početkom 20. stoljeća.
- **Ruralna cjelina Donji Karoglani**

Zaseok od nekoliko obiteljskih sklopova (prizemnica i katnica), smješten na brežuljku južno od ceste kroz Zmijavce. Prostorni raspored građevina i arhitektonski elementi pojedinih kuća su dobro sačuvani iako su pojedini objekti urušeni ili oštećeni (pukotine na zidovima, urušen krov ili dijelovi zida). Unatoč tome, cjelina predstavlja vrlo dobar primjer sačuvanog tradicijskog naslijeđa.

Lokacija: Zmijavci

Klasifikacija: kulturno-povijesna cjelina

Vrijeme nastanka: 18. st. do 20. st.

Oznaka kulturnog dobra: Z-4086

Vrsta: nepokretno kulturno dobro – kulturno – povijesna cjelina

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro

- **Starokršćanska bazilika u Crkvini na Bublenu**

Starokršćanska bazilika na Crkvini u Zmijavcima trobrodnog je tlocrta s dvije apside na istoku od kojih je jedna istaknuta, te s trodijelnim nartekсом na zapadu. U sjevernom brodu bazilike, neposredno uz zapadni zid, nalazi se manji okrugli krsni zdenac dok se sjeverno od bazilike nalazi baptisterij bazilikalne forme. Trobrodna starokršćanska bazilika s krstionicama i grobnicama nastajala u više faza tijekom 5. i 6. stoljeća a možda i kasnije. Nalazište je u dobrom stanju. Izvršena su revizijska arheološka istraživanja i konzervacija.

- **Kuća Mrkonjić**

Kuća Mrkonjić smještena u zaseoku Mrkonjići u Zmijavcima, građena je u slogu tradicijske arhitekture 18. i 19. stoljeća. Kuća se sastoji od dvije stambene katnice u nizu, pravokutnog tlocrta s dvostrešnim krovom. Na glavnom pročelju je kamena balatura za pristup na kat s nadsvođenim ulazom u konobu. Osobitost kuće Mrkonjić su čelinke za čiju je gradnju korištena debljina zidova. Leto (ulaz

za pčele) nalazi se na vanjskom zidu kuće, a u unutrašnjosti prostorija su drvena vratašca koja su se otvarala zbog vađenja saća. Do 80-tih godina prošlog stoljeća obitelj Mrkonjić čuvala je pčele na ovakav način.

Lokacija: Zmijavci, Mrkonjići

Klasifikacija: profana graditeljska baština

Vrijeme nastanka: 18. st. do 19. st.

Oznaka kulturnog dobra: Z-3853

Vrsta: nepokretno kulturno dobro – pojedinačno

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro

- **Arheološko nalazište Brižine-Balinjača** nalazi se SZ od zaseoka Milasâ u Zmijavcima. Riječ je o višeslojnom nalazištu koji ima 3 faze razvoja. Prvu fazu predstavlja prapovijesni tumul (gomila) promjera oko 20 m. Drugu fazu predstavlja srednjovjekovno groblje sa stećcima koje se razvija tijekom 14. i 15. st. na i oko spomenutog tumula. Do danas je sačuvan najmanje 31 stećak, uglavnom sanduci i ploče te 3 sljemenjaka. Stećci su grublje obrade i svi osim dva neukrašeni. Na jednom sanduku je ukras u obliku grčkog križa a na drugom par koji se drži za ruke. Uz i uokolo stećaka u ranom novom vijeku formira se nekropola sa učelcima. Većina učelaka su nepravilni, rustično obrađeni komadi kamena. Arheološki slojevi nastajali su od 2000. pr. Kr. do 1700. godine.

- **Arheološko nalazište "Liskovac"**

Vrijeme nastanka: 2300. pr. Kr. do 1600. godine. Arheološko nalazište Liskovac nalazi se na istoimenom uzvišenju u općini Zmijavci. Radi se o jednoj od najbolje sačuvanih prapovijesnih gradina u Dalmaciji, dimenzija je 80x80 m. Cijeli plato prstenasto okružuje bedem na kojem je vidljiv i kasniji antički tj. kasnoantički bedem zidan vapnenim mortom. Po gradini se i danas vide ostatci prapovijesnih kuća. Na južnom dijelu bedema nalazi se i jedan neukrašeni stećak-ploča. Na padinama i uokolo gradine su manje prapovijesne gomile koje su u uskoj vezi sa životom na ovoj gradini. Višeslojno arheološko nalazište Liskovac svjedoči nam o ranom i kontinuiranom naseljavanju ovog područja, te kao takvo predstavlja vrijedan spomenik kulture ovoga kraja.

- **Arheološko nalazište "Radež"**

Arheološko nalazište Radež nalazi se SZ od zaseoka Kraljevičâ u Zmijavcima, odnosno južno od Kamenmosta na rijeci Vrljici. Riječ je o višeslojnom nalazištu koji ima 3 faze razvoja. Prvu fazu predstavlja prapovijesna gradina smještena na dominantnom strateškom položaju, koji je omogućavao kontrolu okolnih puteva te mosta preko rijeke Vrljike. Plato gradine dimenzija je oko 60 x 35 m, okružen je sa J, Z, I i manjim dijelom S strane bedemskim nasipom širine oko 8-10 m i dužine oko 120 m. Datiramo je u brončano i željezno doba. Nakon kratkotrajne kasnoantičke revitalizacije, korištenje gradine se nastavlja u kasnom srednjem vijeku i/ili u ranom novom vijeku kada se na gradini formira manja nekropola. Nalazi datiraju iz slojeva od 2000. pr. Kr. do do 1700. Godine.

4.6. Sport i rekreacija

Na području Općine Zmijavci sportska infrastruktura dobro je razvijena. Među njima na poseban način ističemo:

- Športsko-rekreacijski centar “Marijan Šuto Mrma”
- Športsko-rekreacijski centar “Ivan Šabić Zekić”
- Športska dvorana OŠ “Zmijavci” te višenamjensko igralište za male sportove pored osnovne škole

Najveći športski kolektiv koji se nalazi na području Općine Zmijavci je NK “Croatia” koji se natječe u jedinstvenoj Drugoj hrvatskoj nogometnoj ligi. NK Croatia je osnovan 1974. godine pod imenom NK Kujundžuša. Prvi predsjednik kluba bio je Petar Milas. Od 1991. nosi sadašnji naziv. Prva službena utakmica odigrana je u Zmijavcima 29. rujna 1974. godine s OSK-om iz Otoka kod Sinja i završila je rezultatom 1:3. Klub organizira svake godine tradicionalni turnir “Marijan Šuto Mrma” koji se igra krajem srpnja.

Slika: Novoizgrađena tribina na ŠRC “Marijan Šuto Mrma”

Tijekom polovice srpnja u Općini Zmijavci se organizira i malonogometni turnir “Ivan Šabić Zekić” sa preko trideset ekipa s područja Dalmacije i susjedne Hercegovine. Općina godišnje izdvaja 636.000 kuna na šport i djelovanje športskih društava na području općine.

U sljedećem mandatnom razdoblju planirana su daljnja ulaganja u razvoj sportske infrastrukture. Projekti koji će se provesti ukoliko bude dostatnih izvora financiranja su izgradnja pješačke, biciklističke i e-biciklističke staze prema te rekonstrukcija postojećih igrališta. U planu je iz strukturnih fondova Europske unije ostvariti sufinanciranje izgradnje pomoćnog igrališta na ŠRC “Marijan Šuto Mrma” na kojem bi utakmice igrali članovi omladinskog pogona NK “Croatia” Zmijavci.

4.7. Civilno društvo

Kada govorimo o razvoju civilnog društva na području Općine Zmijavci istaknimo kako na području Općine Zmijavci postoji registrirano ukupno 17 udruga, a to su:

- Udruga za šport i rekreaciju "Kod Runjića"
- KUD "Dikovača"
- Udruga veterana NK "Croatia" Zmijavci
- Sportska udruga "Barakovac"
- Dobrovoljno vatrogasno društvo "Zmijavci"
- "Žabarska večer"
- Športsko društvo "Zmijavci"
- Kulturno-ekološka udruga "Kostela"
- NK "Croatia"
- Udruga za promicanje tradicijskih vrijednosti naroda Imotske krajine "Ognjištari"
- Sportska udruga "Bublin"
- Lovačka udruga "Kamenjarka" Zmijavci
- Udruga za spomen na Bugojansku skupinu "Fenix"
- Veterani NK "Zmijavci"
- "LUKIČIĆ" - udruga za promicanje duhovnog sklada i fizičkog zdravlja
- Športsko-rekreacijska udruga "SKOK"
- Imotske novine- udruga za informiranje i promicanje medijskih sloboda

Čak 10 udruga odnosi se na sport, a pet je kulturnih udruga dok se dvije udruge odnose na ostale aktivnosti. Napomenimo kako je dosta stanovnika Općine Zmijavci uključeno i u ostale udruge na području Imotske krajine, poglavito one braniteljske koje djeluju teritorijalno odnosno na području cijele Imotske krajine, a tu ističemo HVIDR-u, Udrugu "115.imotske brigade", Udruga "Imotski sokolovi", Udruga veterana i dragovoljaca Domovinskog rata Imotske krajine.

Proračunska sredstva za udrugu u 2021.godini iznosila su 200.000 kuna.

5. Gospodarstvo

5.1. Indeks razvijenosti

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 147/14 i 123/17; u daljnjem tekstu: Zakon), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: JLP(R)S) u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti.

Izmjenama i dopunama Zakona koje su stupile na snagu 13. prosinca 2017. (Narodne novine, br. 123/17) unaprjeđen je pravni okvir koji se odnosi na postupak ocjenjivanja i razvrstavanja JLP(R)S-a prema stupnju razvijenosti te način utvrđivanja potpomognutih područja utvrđen Zakonom iz 2009., potvrđen Zakonom iz 2014. Zadržan je dosadašnji pristup uređenja pravnog okvira ocjenjivanja i razvrstavanja JLP(R)S-a te utvrđivanja potpomognutih područja na način da se Zakonom utvrđuje obveza ocjenjivanja svih JLP(R)S-a temeljem indeksa razvijenosti, nadležnost za provedbu ocjenjivanja i njenu dinamiku, način razvrstavanja JLP(R)S-a u skupine i utvrđivanje potpomognutih područja. Vladi Republike Hrvatske ostavlja se u nadležnosti da uredbom uređuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, izračun vrijednosti indeksa razvijenosti i druga pitanja s tim u vezi, kao i donošenje odluke o razvrstavanju JLP(R)S-a prema stupnju razvijenosti.

Novi model izračuna indeksa razvijenosti temelji se na stručnoj podlozi „Evaluacija postojećeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novog indeksa razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj“ koju je za potrebe Ministarstva izradio Centar za lokalni ekonomski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Za testiranje, simulacije i izračune te osnovom toga, rangiranje i razvrstavanje JLP(R)S-a koristila se informatička aplikacija ESTAT indeks razvijenosti uspostavljena 2016. godine.

Po donošenju izmjena i dopuna Zakona, a slijedom izrađenoga novoga modela izračuna indeksa razvijenosti, donesena je nova Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine, br. 131/17, u daljnjem tekstu: Uredba). Uredba utvrđuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, njihov izračun i izvore podataka te način izračuna indeksa razvijenosti.

U skladu s Uredbom, za izračun indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji:

1. prosječni dohodak po stanovniku
2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku
3. prosječna stopa nezaposlenosti
4. opće kretanje stanovništva
5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje)
6. indeks starenja.

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju. Indeks razvijenosti omogućava mjerenje stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u Republici Hrvatskoj. Razvrstavanje odnosno kategoriziranje

svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti temelji se na suvremenom shvaćanju regionalne politike koja, premda koncentrirana na najmanje razvijena područja, potiče razvoj cjelokupnog državnog teritorija. Kategorizacija svih teritorijalnih jedinica omogućuje kvalitetnije uređenje ključnog pitanja razine regionalnih razvojnih poticaja. Izravnim povezivanjem razine regionalnih razvojnih poticaja s razinom razvijenosti, dobiva se kvalitetni okvir poticanja razvoja svih lokalnih i županijskih jedinica u skladu sa stupnjem razvijenosti pojedine jedinice. Također, ovaj pristup omogućuje uključivanje i isključivanje jedinica iz sustava potpomognutih područja sukladno promjenama stupnja razvijenosti.

Razvrstavanje jedinica područne (regionalne), odnosno lokalne samouprave u skupine razvijenosti prema ostvarenoj vrijednosti indeksa razvijenosti vrši se u skladu s člankom 34., odnosno 35. Zakona.

Prema novom modelu, JLP(R)S-i se razvrstavaju u skupine razvijenosti pomoću distribucije ranga, pri čemu se uvijek polazi od prosječnog praga razvijenosti (indeks 100). Skupine razvijenosti predstavljaju jednake dijelove (polovine, odnosno četvrtine) u razdiobi po veličini uređenih nizova iznadprosječnih i ispodprosječnih vrijednosti indeksa razvijenosti za jedinice područne (regionalne), odnosno lokalne samouprave.

Jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se u četiri skupine:

- u I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave
- u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave
- u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave
- u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave.

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u osam skupina:

- u I. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u II. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u III. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u V. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave

- u VI. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VIII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave.

U skladu s člankom 36. Zakona status potpomognutih područja imaju sva područja ispod prosjeka razvijenosti Republike Hrvatske odnosno I.-IV. skupina jedinica lokalne samouprave i I.-II. skupina jedinica područne (regionalne) samouprave.

Izmjenama i dopunama Zakona utvrđeno je da se postupak ocjenjivanja provodi svake tri godine. Slijedom toga, novi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti proveden je krajem 2017. godine na osnovu kojeg je donesena i nova Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Narodne novine, br. 132/17) koja se primjenjuje od 1. siječnja 2018.

Regionalno gledajući Splitsko-dalmatinska županija čiji je dio Općina Zmijavci spada u II.skupinu jedinica područne (regionalna) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75 % i 100 % prosjeka Republike Hrvatske.

Općina Zmijavci istovremeno spada u III. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave. Susjedne jedinice lokalne samouprave također su svrstane u II skupinu prema indeksu razvijenosti i to: Grad Imotski, 73,53 %, Općina Podbablje 57,85 % te Općina Runovići 57,78 %.

Ime pokazatelja	Osnovni pokazatelj	Standardizirani pokazatelj
Prosječni dohodak	18107,2	91,5
Prosječni izvorni prihodi	1048,84	93,6
Prosječna stopa nezaposlenosti	0,341115	85,4
Stupanj obrazovanja VSS (20-65)	0,181818	108,19

Tablica: Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini

5.2. Poduzetništvo i obrtništvo

Područje Općine Zmijavci kao i cijele Imotske krajine izuzetno je slabo gospodarski razvijeno. U pogledu globalizacijskih procesa, neosporna je činjenica da je nedavna globalna kriza loše utjecala na kretanje gospodarstva na području Općine Zmijavci. Glavni izvor poduzetništva je malo i srednje poduzetništvo, a na području Općine Zmijavci registrirano je 25 trgovačkih društava i 13 obrta.

Na području općine nema izrađene poduzetničke zone međutim u Prostornom planu poduzetnička zona definirana je u mjestu Potočine. U njenom okviru planirani su slijedeći sadržaji: proizvodni pogoni bez nepovoljnih utjecaja na okoliš- prerađivački-proizvodni pogoni, zanatski adržaji, servisi i usluge, komunalni sadržaji, garaže i slično. Dosad je u

izradu planske i projektno-tehničke dokumentacije uloženo 1.400.000 kuna, a cijeli iznos financirala je Splitsko-dalmatinska županija. Poduzetnička zona u manjoj je mjeri opremljena komunalnom infrastrukturom no s njenim završetkom i radom čeka se obzirom da ne postoji interes u istoj. Manjak interesa pripisuje se uglavnom velikoj gustoći poduzetničkih zona te nerazvijeno gospodarstvo.

Od mjera za poduzetnike i obrtnike istaknimo kako Općina Zmijavci zasad ne provodi nikakvu mjeru kojom potiče poduzetnike i obrtnike. Razlog tome je manjak sredstava. U narednom periodu plan je revitalizirati navedenu mjeru.

Poduzetnici s područja Općine Zmijavci koriste mjere koje provodi Splitsko-dalmatinska županija, a to su:

5.3. Opis mjere: Dodjela bespovratnih novčanih sredstava za očuvanje tradicijskih vrijednosti

Tko se može prijaviti? pravna i fizička osoba sa sjedištem i djelatnošću na području Splitsko dalmatinske županije izuzev područja grada Splita neovisno o broju godina poslovanja, koja se bavi tradicijskom djelatnošću i čiji većinski vlasnik nije vlasnik ili suvlasnik drugog registriranog subjekta i nad kojim se ne provodi stečajni postupak, predstečajna nagodba ili likvidacija (trgovačka društva, jednostavna trgovačka društva i obrtnici).

Iznos naknade: VAN SPLITA (sjedište) – 80% iznosa troškova - do 50.000 kn

Opis mjere: Dodjela bespovratnih novčanih sredstava ženama poduzeticama

Tko se može prijaviti?

1. fizička i pravna osoba u većinskom vlasništvu žene koja posluje najviše dvije godine do trenutka predaje zahtjeva na novoobjavljeni Javni poziv i čiji većinski vlasnik nije vlasnik ili suvlasnik drugog registriranog subjekta i nad kojim se ne provodi stečajni postupak, predstečajna nagodba ili likvidacija (trgovačka društva, specijalističke ordinacije, ovlaštene uredi i obrtnici).
2. fizička osoba i pravna osoba u većinskom vlasništvu žene, koja se bavi gospodarskom djelatnošću, koja posluje više od dvije godine do trenutka predaje zahtjeva na novoobjavljeni Javni poziv, a koja se natječe za potporu za trošak čuvanja djece, troškove vrtića, troškove odgajatelja, za treće i svako naredno dijete i čiji većinski vlasnik nije vlasnik ili suvlasnik drugog registriranog subjekta i nad kojom se ne provodi stečajni postupak, predstečajna nagodba ili likvidacija.

Iznos naknade:

1. SPLIT (sjedište) - 50% iznosa troškova
 - do 20.000 kn (vlasnik 50+ godina)
 - do 30.000 kn (primarna djelatnost)
2. VAN SPLITA (sjedište) – 80% iznosa troškova
 - do 30.000 kn
 - do 50.000 kn (vlasnik 50+ godina)

3. 80% iznosa opravdanih troškova

- do 50.000 kn (vlasnik osoba s invaliditetom)

4. 100% iznosa troškova (vrtića, odgajatelja,)

- do 6.000 kn po djetetu (za svako treće i naredno dijete)

Opis mjere: jednokratna dodjela bespovratnih novčanih sredstava Splitsko-dalmatinske županije mikro poduzetnicima koji su prema indeksu razvijenosti jedinica lokalne samouprave razvrstani u skupine I. do V.

Tko se može prijaviti? Pravo na potporu može ostvariti pravna i fizička osoba koja se bavi gospodarskom djelatnošću i koja je registrirana na području skupine I. do V. prema indeksu razvijenosti jedinice lokalne samouprave i čiji većinski vlasnik nije vlasnik ili suvlasnik drugog registriranog subjekta i nad kojim se ne provodi stečajni postupak, predstečajna nagodba ili likvidacija. (Mikro poduzetnici: trgovačka društva, jednostavna trgovačka društva, specijalističke ordinacije, ovlaštene uredi i obrtnici.)

Iznos naknade:

- 2500 kn - I. skupina
- 2000 kn – II. skupina
- 1750 kn – III. skupina
- 1500 kn – IV. skupina
- 1200 kn – V. skupina

Opis mjere: Dodjela bespovratnih novčanih sredstava poduzetnicima početnicima

Tko se može prijaviti? pravna i fizička osoba koja se bavi gospodarskom djelatnošću i koja posluje najviše dvije godine do trenutka predaje zahtjeva na novoobjavljeni Javni poziv i čiji većinski vlasnik nije vlasnik ili suvlasnik drugog registriranog subjekta i nad kojim se ne provodi stečajni postupak, predstečajna nagodba ili likvidacija (trgovačka društva, specijalističke ordinacije, ovlaštene uredi i obrtnici).

Iznos naknade:

1. SPLIT - 50% iznosa opravdanih troškova

- do 20.000 kn (vlasnik 50+ godina)
- do 30.000 kn (primarna djelatnost)

2. VAN SPLITA - 80% iznosa opravdanih troškova

- do 30.000 kn
- do 50.000 kn (vlasnik 50+ godina)

3. 80% iznosa opravdanih troškova

- do 50.000 kn (vlasnik osoba s invaliditetom)

Gospodarski sustav možda je i najvažniji element u razvoju određenog društva. Njegova snaga i važnost su u tome što osigurava potporu ostalim elementima razvoja

pojednog društva. Ta potpora ne mora nužno biti financijska. Ta potpora može biti i u osiguranju obrazovanog kadra, potrebnog prostora i u mnogočemu drugom. Može se reći da je gospodarski sustav podsustav većeg društvenog sustava oko kojega se kreću ostali podsustavi (manje ili jednake važnosti). Na području Imotske krajine gospodarski sustav se sastoji od dva dijela. Prvi dio predstavljaju djelatnosti sekundarnog i tercijarnog sektora kao što su građevinarstvo, trgovina, obrtništvo i sl., a drugi dio je poljoprivreda kao predstavnik primarne djelatnosti. Stoga je ostvarivanje ovog cilja zamišljeno kroz dva prioriteta, i to Podrška poduzetništvu i razvoj poduzetničkih zona te Uređenje polja i razvoj poljoprivredne proizvodnje.

S obzirom da grad Imotski i općine Lokvičići, Runovići, Podbablje i Zmijavci stvaraju jednu ekonomski homogenu cjelinu gospodarski napredak mora biti usmjeren u istom smjeru, što će od svih JLS tražiti međusobnu koordinaciju i uvažavanje kako bi se uz stručnu pomoć gospodarski napredak i ostvario. Jednu od okosnica razvoja Grada Imotskog i općina Lokvičići, Runovići, Podbablje i Zmijavci trebalo bi predstavljati poduzetništvo. Razvoj poduzetništva, osim kroz izgradnju poduzetničkih zona, podržavati će se ovdje i drugim mjerama gospodarske politike na lokalnoj razini. Stoga će biti potrebno razviti novi model poticaja koji u ovom trenutku nije adekvatno razrađen. Poduzetničke zone trebale bi postati najvažnije poluge za ostvarenje strategije gospodarskog razvitka grada Imotskog i općina Lokvičići, Runovići, Podbablje i Zmijavci u narednim godinama. Zahvaljujući pogodnostima koje proizlaze iz njihove makro i mikro lokacije, blizine cestovnih koridora (probijanje tunela Sv. Ilija s novom pristupnom cestom za Imotsku krajinu), očekuje se da će se u njima realizirati veliki projekti investitora koji dolaze iz drugih dijelova Hrvatske i inozemstva.

5.4. Poljoprivreda

Imotsko polje je, prema Izvješću o stanju u prostoru Republike Hrvatske, drugo po redu najveće polje u Hrvatskoj s površinom od 95 m². Odmah je iza tzv. Ličkog polja. Tradicionalno, polje u vlasništvu stanovnika Općine Zmijavci, ali i okolnih općina većinom je zasađeno vinovom lozom, pšenicom, krumpirom te sezonskim povrćem.

Na području Općine Zmijavci registrirano je 176 poljoprivrednih gospodarstava, a većina poljoprivrednih gospodarstava vlasnici su usitnjenih posjeda, odnosno poljoprivrednih površina. Osim tog problema, potrebno je za istaknuti i manjak specifičnog znanja među poljoprivrednicima koji uzrokuje nedostatak inovativnosti i tehnoloških dostignuća, ali svakako i manjak organiziranosti i umreženosti te marketinške aktivnosti.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva predstavljaju okosnicu agrarnog razvoja odnosno temeljni oblik organizacije poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj. Danas diljem svijeta ima oko 500 milijuna OPG-ova koji prehranjuju svjetsko stanovništvo i oni čine gotovo 80 % svih poljoprivrednih gospodarstava. Pored toga, OPG-ovi daju veliki doprinos čovječanstvu jer osiguravaju održivo korištenje/gospodarenje prirodnih resursa, čuvaju bioraznolikost, u krizama pokazuju otpornost i prilagodljivost, a doprinose očuvanju bogatih lokalnih tradicija, identiteta i kulturnog nasljeđa.

U strukturi veličine poljoprivrednih gospodarstava izrazito su dominantna poljoprivredna gospodarstva kategorije ispod 2 ha (52,6%). Unatoč prisutnom trendu povećanja broja poljoprivrednih gospodarstava u kategorijama od 20 do 100 ha (7,8%) i od 100 do 750 ha (24,1%) njihova zastupljenost je i dalje mala, odnosno u strukturi veličine poljoprivrednih gospodarstava još uvijek su izrazito dominantna poljoprivredna gospodarstva

manja od 20 ha. Ovakvo stanje prosječne veličine i strukture gospodarstva u RH ukazuje na pitanje njihove gospodarske održivosti. Prosječna gospodarska veličina poljoprivrednog gospodarstva odrađena temeljem ukupne vrijednosti proizvodnje izražena kao standardni output po gospodarstvu iznosi 9.064,9 EUR-a. Sukladno ukupnoj vrijednosti proizvodnje gospodarstva najviše je gospodarstva svrstano u razred ekonomske veličine do 2.000 EUR.

Općina Zmijavci ne provodi nikakav program potpore poduzetnicima i obrtnicima, a u cilju je navedeno promijeniti odnosno naći proračunska sredstva za korištenje poljoprivrednih poticaja vlasnicima OPG-a na području Općine Zmijavci.

Poljoprivreda je jedna od glavnih gospodarskih grana u Imotskoj krajini. Plodne poljoprivredne površine na području Imotsko – bekijskog polja s kvalitetnim zemljištem i dovoljnom količinom vode stvaraju idealan resurs koji poljoprivrednu djelatnost na području Imotske krajine čini tradicionalnom djelatnošću. Blaga mediteranska klima pogodovala je razvoju povrtlarstva, ovčarstva, vinarstva, maslinarstva, pčelarstva, uzgoju različitih vrsta voća kao i preradi aromatičnog i ljekovitog bilja te niz drugih poljoprivrednih djelatnosti. Ipak, većina navedenih djelatnosti ne izlaze iz okvira tradicionalne (ekstenzivne) proizvodnje na malim poljoprivrednim gospodarstvima s niskom produktivnosti. Jedan od uzroka takvog stanja je i velika rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta te slabo razvijena intenzivna poljoprivredna proizvodnja. Također, nedovoljne investicije u navodnjavanje poljoprivrednih površina predstavljaju jedan od ključnih problema. Potrebno je naglasiti da je projektna dokumentacija za program navodnjavanja i odvodnje Imotsko – bekijskog polja u zadnjoj fazi izrade. Grad Imotski i općine Lokvičići, Runovići, Podbablje i Zmijavci svoja će djelovanja usmjeriti na suradnju s razvojnim institucijama Republike Hrvatske kao što su HAMAG, HBOR, HZPSS i dr., a s ciljem intenziviranja poljoprivredne proizvodnje. Ključnim korakom se smatraju izgradnja otkupne stanice što će riješiti problem plasmana voća, povrća i drugih poljoprivrednih proizvoda s područja Imotske krajine. Uređenje i opremanje vinskog laboratorija omogućiti će razvoj kvantitativno orijentirane proizvodnje prema kvalitativno orijentiranoj proizvodnji vina. Suradnja s agronomskim institucijama te izrada marketing plana treba olakšati komercijalizaciju poljoprivrednih proizvoda, poboljšati promociju i ojačati snagu postojećih brendova (vino, pršut, sir i dr.). Uvođenjem novih poljoprivrednih kultura poput novih sorta vinove loze stvara se potencijal za daljnji razvoj svih poljoprivrednih proizvoda.

5.5. Ruralni turizam

Ruralna područja su ona u kojima prevladava prirodno okruženje, seoski okoliš, mala naselja i sela, zaseoci, izdvojena poljoprivredna gospodarstva, s poljoprivredom i šumarstvom kao glavnim gospodarskim granama, a najčešće ih odlikuje loša gospodarska i demografska slika te značajno zaostajanje za urbanim sredinama. S ciljem razvoja ruralnih područja, značajnu ulogu zauzima ruralni turizam. Naime, važnost ruralnog turizma ogleda se u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijskih usluga, tradicijske gastronomije i turističkih usluga. Posljednjih desetljeća turizam se sve više razvija i poprima nove oblike, a moderne turiste i njihove potrebe sve je teže zadovoljiti. Budući da turisti postavljaju sve više zahtjeva postavlja se pitanje kako na pravi način privući turiste uz postojeće turističke resurse i poboljšanje ponude. Među specifičnim oblicima turizma u posljednje vrijeme se sve više ističe ruralni turizam. Naime, uslijed velikih promjena u stilu života, starenja populacije i sve izražajnijeg stresnog i ubrzanog načina življenja, pojedinci često posežu za putovanjima

u ruralna područja s ciljem relaksacije i razonode. U ovom radu naglasak je stavljen na analizu ruralnog turizma Hrvatske kako bi se dobio uvid u njegov značaj prilikom razvoja ruralnih područja.

U današnje vrijeme turizam se sve više razvija i poprima nove oblike, a samim time i navike turista se mijenjaju te oni postaju sve zahtjevniji u pogledu zadovoljavanja svojih turističkih želja i potreba. Stoga je potrebno oblikovati turistički proizvod kako bi potrebe turista bile zadovoljene. Upravo zbog toga, turističko tržište se sve više klasificira prema zahtjevima turista te nastaju brojni specifični oblici turizma. Jedna od specifičnosti turističkog tržišta je da se za zadovoljenje turističkih potreba potrošač mora maknuti iz stalnog mjesta prebivališta te u mjestu turističke ponude zadovoljiti svoje želje i potrebe. Dakle, bez direktnog susreta ponude i potražnje, ali uvijek i samo na mjestu nastanka turističkih usluga, nema aktivnosti turističkog tržišta.⁶ Za turističku uslugu se može reći da je statična i čeka potrošača, koji mora doputovati da bi tu uslugu konzumirao i nakon toga platio za dobiveno. Turistička ponuda je povezana s turističkom potražnjom putem specifičnih putova i načina, pri čemu je važno spomenuti ulogu turističkih posrednika koji povezuju te dvije strane na tržištu i omogućuju uspješno funkcioniranje tržišta te zadovoljenje potreba obje strane.

Ruralni turizam na području Općine Zmijavci zadnjih godina bilježi svoju ekspanziju odnosno širenje i razvoj koje je počelo još 2014.godine kada su bile registrirane 2 kuće za odmor.

Godine 2015. već su registrirane četiri kuće za odmor, a prema podacima Turističke zajednice Imotske krajine ostvareno je ukupno 141 noćenja.

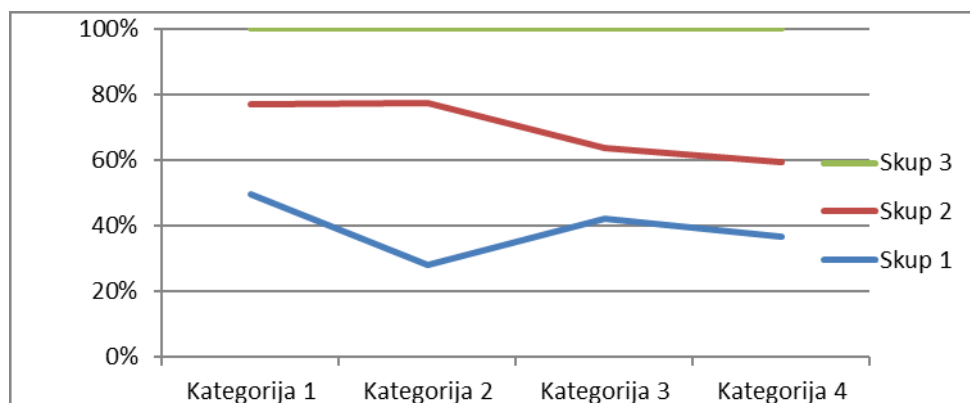
Godinu nakon registrirano je devet kuća za odmor.

Turistička infrastruktura predstavlja neophodan element kako bi sav turistički potencijal (očuvan okoliš i kulturna baština) mogao biti i adekvatno iskorišten. Realizacije mjera ovog prioriteta trebala bi pratiti realizaciju mjera prethodnog prioriteta kako bi vremenski slijed bio optimalan. Osim zajedničkim mjerama za cjelokupno područje Imotske krajine nastati će još niz mjera i projekata koje će pojedine JLS samostalno realizirati te tako pridonijeti kvalitetnijem razvoju turističke infrastrukture. Ovaj prioritet obuhvaćati će mjere i drugih prioriteta kao što je razvoj i obnova javnih knjižnica, kulturnih centara, zaštita i renoviranje građevina kulturnog nasljeđa koje imaju turistički potencijal te razvoj sportskih i kulturnih turističkih sadržaja. Da bi se cjelokupna turistička ponuda upotpunila potrebno je učiniti niz mjera kao što je izgradnja vinskih cesta, kako bi se predstavila i gastronomska kultura ovog kraja, zatim postavljenje turističkih informativnih panoa na ulazu i izlazu iz Imotske krajine, izgradnja poučno – ekoloških staza, obnova starih kuća kao potpora razvoju seoskog turizma te niz drugih mjera koje će biti u duhu razvoja turističke infrastrukture.

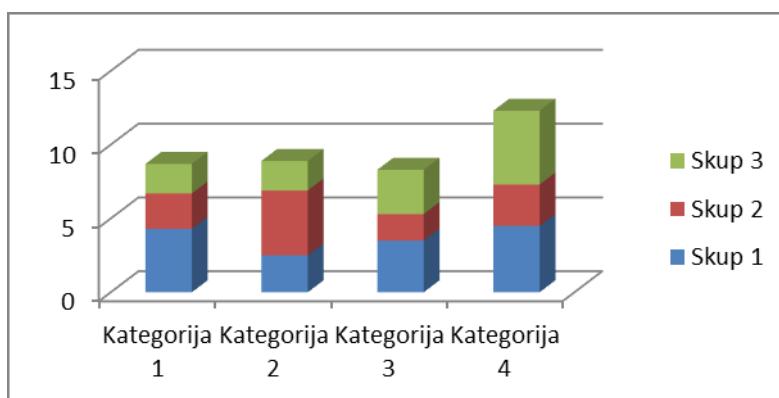
5.6. Tržište rada

Zaposlenost i efikasno tržište rada jedni su od ključnih pokazatelja gospodarske razvijenosti neke jedinice lokalne samouprave. Sukladno dostupnim podacima nadležnog područnog ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za promatrano razdoblje od kraja 2016. godine do svibnja 2021. godine, vidljivo je kako na području Općine prevladavaju pozitivni trendovi na tržištu rada. Od početka promatranja do sredine 2021. godine, nezaposlenost se smanjila za polovicu (237 nezaposlenih prijavljenih na burzi rada 2016. godine u usporedbi sa 113 nezaposlenih u svibnju 2021. godine), uz blagi rast nezaposlenosti u 2020.

godini, što je rezultat gospodarske krize uzrokovane COVID-19 epidemijom. Unutar radno sposobnog stanovništva, stopa nezaposlenih osoba registriranih u evidencijama HZZ-a iznosi 6,34% ukupne radon sposobne populacije.

Jedan od najvažnijih podataka prilikom analize tržišta rada općine je i spolna struktura nezaposlenih osoba. U Općini Zmijavci karakterističan je gotovo jednak broj nezaposlenih muškaraca i žena kroz cijelo promatrano razdoblje, uz blagu tendenciju postotnog rasta nezaposlenih žena. Prema podacima iz svibnja 2021. godine, žene čine 53,1% svih nezaposlenih osoba, dok je nezaposlenih muškaraca 46,9%, što predstavlja porast nezaposlenih žena u odnosu na prethodne godine.

Kako bi se olakšao pristup tržištu rada dugotrajno nezaposlenim ženama te potaknuo razvoj novih vještina i kompetencija, Općina Zmijavci je iz Europskog socijalnog fonda izvukla bespovratna sredstva u sklopu programa „Zaželi – program zapošljavanja žena“, ukupne vrijednosti 1.389.200 kuna čiju drugu fazu upravo provodi, a plan je navedenu fazu završiti do kraja svibnja 2022.godine.

Naravno, trend nezaposlenosti na području Općine Zmijavci varira iz mjeseca u mjesec i ta nezaposlenost puno je manja tijekom ljetnih mjeseci zbog blizine Makarske rivijere te potrebe za radnom snagom u ljetnim mjesecima.

5.7. KOMUNALNA I CESTOVNA INFRASTRUKTURA

Briga o komunalnoj infrastrukturi jedan je od glavnih zadataka jedinice lokalne samouprave poglavito u djelatnostima gospodarenja otpadom i vodoopskrbom.

Gospodarenje otpadom

Općina Zmijavci donijela je Plan gospodarenja otpadom za razdoblje od 2018. - 2023. godine u cilju odgovornog i održivog gospodarenja otpadom.

Gospodarenje otpadom čini skup aktivnosti, odluka i mjera usmjerenih na sprječavanje nastanka otpada, smanjivanje količina otpada i/ili njegovih štetnih utjecaja na okoliš, skupljanje, prijevoz, uporabu, te nadzor nad tim djelatnostima i skrb za zatvorena odlagališta na gospodarski učinkovit i po okoliš prihvatljiv način. Provedba mjera donesenih Planom osigurati će održivi sustav gospodarenja otpadom i sačuvati zdravi i čisti okoliš za buduće generacije. Zakon o održivom gospodarenju otpadom („Narodne novine“, br. 94/13, 73/17) i Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine („Narodne novine“, br. 3/17, dalje u tekstu Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske) sadrže okvir planova gospodarenja otpadom jedinica lokalne samouprave.

Plan gospodarenja otpadom jedinice lokalne samouprave sadrži najmanje sljedeće:

1. analizu, te ocjenu stanja i potreba u gospodarenju otpadom na području jedinice lokalne samouprave uključujući ostvarenje ciljeva,
2. podatke o vrstama i količinama proizvedenog otpada, odvojeno sakupljenog otpada, odlaganju komunalnog i biorazgradivog otpada te ostvarivanju ciljeva,
3. podatke o postojećim i planiranim građevinama i uređajima za gospodarenje otpadom te statusu sanacije neusklađenih odlagališta i lokacija onečišćenih otpadom,
4. podatke o lokacijama odbačenog otpada i njihovom uklanjanju,
5. mjere potrebne za ostvarenje ciljeva smanjivanja ili sprječavanja nastanka otpada, uključujući izobrazno-informativne aktivnosti i akcije prikupljanja otpada,
6. opće mjere za gospodarenje otpadom, opasnim otpadom i posebnim kategorijama otpada,
7. mjere prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada,
8. mjere odvojenog prikupljanja otpadnog papira, metala, stakla i plastike te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada,
9. popis projekata važnih za provedbu odredbi Plana,
10. organizacijske aspekte, izvore i visinu financijskih sredstava za provedbu mjera gospodarenja otpadom,
11. rokove i nositelje izvršenja Plana.

Na području Općine Zmijavci skupljanje, odvoz i odlaganje miješanog komunalnog i glomaznog otpada obavlja komunalno poduzeće Čistoća Imotske krajine d.o.o. čije je sjedište u Imotskom. Sakupljeni otpad se odvozi na odlagalište „Kozjačić“ na području grada Imotskog. Sakupljanje se obavlja specijaliziranim vozilima.

Ukupni broj korisnika javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine je 608, od čega je 450 stalnih korisnika, 140 povremenih (vikendaši), te 18 pravnih subjekata. Miješani komunalni otpad na području Općine Zmijavci se prikuplja putem vrećica kapaciteta 80 l i 120 l. Dinamika odvoza miješanog komunalnog otpada je jednom tjedno. Cijena usluge sakupljanja i odvoza komunalnog otpada obračunava se prema dodijeljenom zakupu volumena vrećica i određenom broju odvoza.

Na području Općine postavljeno je 13 zelenih otoka sa spremnicima kapaciteta 1,1 m³ za odvojeno sakupljanje papira, stakla, plastike i tekstila.

Na području Općine od objekata društvenog sadržaja nalazi se osnovna škola Zmijavci u sklopu koje djeluje i vrtić, poštanski ured, sportski centar Marijan Šuto Mrma. Poslovni subjekti na području Općine su tvornica akrilnih kada FEROTERM d.o.o., manji građevinski i servisni obrti te mali trgovački objekti (Tommy, Pekanović d.o.o.). Posljednih godina se razvija seoski turizam i u porastu je broj registriranih kuća za odmor koji se iznajmljuje.

S ciljem rješavanja gorućeg problema gospodarenja otpadom na području Republike Hrvatske planira se izgradnja trinaest centara za gospodarenje otpadom. Jedan od regionalnih centara bit će u općini Lećevica, a zamišljen je kao sustav građevina i uređaja za obradu i zbrinjavanje otpada. Sukladno Prostornom Planu Splitsko-dalmatinske županije, planirana je izgradnja pretovarnih stanica, a najbliža bi trebala biti izgrađena u Zagvozdu.

5.8. VODOVODNA INFRASTRUKTURA

Općina Zmijavci vodom se opskrbljuje iz zajedničkog vodovoda za cijelu Imotsku krajinu, a za opskrbu vodom zaduženo je društvo Vodovod Imotske krajine.

Ustav komunalne infrastrukture za zahvaćanje, pročišćavanje i isporuku vode za piće proteže se na području Grada Imotskog te općina: Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Proložac, Podbablje, Runovići, Zagvozdi i Zmijavci i čine nedjeljivu i jedinstvenu funkcionalnu cjelinu, zbog čega su ove jedinice lokalne samouprave obvezne obavljati vodoopskrbnu djelatnost putem trgovačkog društva u svom suvlasništvu (članak 4. stavak 4. Zakona o komunalnom gospodarstvu). S obzirom na izvršena ulaganja u izgradnji vodoopskrbnog sustava na području jedinica lokalne samouprave iz stavka 1. ovog članka, osnivači Društva i njegovi suvlasnici su i Splitsko-dalmatinska županija i Hrvatske vode. Kroz Općinu Zmijavci prolazi magistralni vodovod.

5.9. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Cijelo područje Imotske krajine pa tako i Općine Zmijavci najvećim svojim dijelom opskrbljeno je električnom energijom iz TS 110/35 kV Imotski izgrađene 1981.godine, instalirane snage transformacije 1 x 20 MVA. Jedan manji dio preuzima se iz TS Kraljevac (110/35 kV sa kojom je TS Imotski povezana dalekovodom 110 kV izgrađenim 1952.godine, a koji je dio 110 kV mreže elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske.

Na područje općine Zmijavci ne postoje 220kV i 110 kV dalekovodi. Prijenos električne energije za područje općine Zmijavci vrši se putem 10 kV vodovima do trafostanica prijenosnog odnosa 10/0,4 kV koje su razmještene po naseljima i zaseocima u neposrednoj blizini stambenih objekata. Na području općine Zmijavci postoje trafostanice 10/0,4 kV koje su čvrsti tipski objekti, ali ima i dosta trafostanica postavljenih na stupove. Sve trafostanice koriste uljne transformatore (mineralna ulja) koja sa aspekta zaštite od požara ne predstavljaju poseban problem. Niskonaponski vodovi postavljeni su na drvene stupove ili su podzemni, te su većinom kablirani vodovi. Elektroenergetski razvod koji je na području općine izvršen nadzemno, povećava rizik od nastajanja požara, ne samo radi privlačenja atmosferskog pražnjenja, već i stoga što kvarovi kod kojih elektrovodić (pucanje, prekid i dr.) dolazi u dodir sa zemljom mogu uzrokovati požar iskrenjem. Trasa elektroenergetskih dalekovoda ne čisti se u određenim vremenskim razdobljima, pa je realna pojava niskog

i visokog raslinja pod dalekovodima. Općina Zmijavci napaja se elektroenergijom preko distribucijskih 10 kV vodova Konjevod – Kamenmost – Zmijavci – (Podbalje-Podosoje) Zmijavci. Naselje Slivno povezano je prijenosnim 10 Kv sustavom preko Poljica.

5.10. PROMETNA INFRASTRUKTURA

Prometna infrastruktura na području Općine Zmijavci osigurava dobru povezanost među naseljima unutar općine te povezanost same općine s drugim općinama i gradovima te Bosnom i Hercegovinom.

Glavni magistralni pravac je: Ž6182; Kamenmost (D60) – Zmijavci- Runovići- granica s Bosnom i Hercegovinom dužine 10,2 km.

Lokalna cesta u Zmijavcima je: LC67162 Gudelji- Zmijavci koja je duljine 2,2 km.

Korištenjem magistralnog pravca u smjeru Zagvozda, stanovnicima Općine Zmijavci omogućeno je spajanje na autocestu A1 te kroz tunel Sv. Ilija koji void dalje prema Makarskoj rivijeri. Na području općine nalaze se i brojne nerazvrstane prometnice.

Prostornim planom je utvrđeno da će cestovni promet imati primarno značenje u cjelokupnom prometnom sustavu s obzirom na njegovu funkciju integriranja ostalih vidova prometa. Planirana i izgrađena cestovna mreža razvrstana je prema funkcionalnom značaju i očekivanom prometnom opterećenju na slijedeće kategorije: - županijske ceste - lokalne ceste i ostali nekategorizirani planinski protupožarni i gospodarski putevi Predviđeno je da se te, kao i sve niže kategorije cestovne mreže detaljnije utvrde na temelju prostornog plana detaljnijeg stupnja razrade.

U slijedećoj tablici prikazana je mreža cesta državne, županijske i lokalne razine na području Općine Zmijavci:

R.B.	TIP	CESTA	OD	DO	DULJINA (KM)
1.	Ž	6182	Kamenmost (D60)	Zmijavci- granica BiH	11,34
2.	L	67163	Ž 6182 Zmijavci	Podosoje	9,50

5.11. TELEKOMUNIKACIJE

Javne telekomunikacije na području Općine Zmijavci predstavlja osnovna telefonska mreža koju čine udaljeni pretplatnički stupnjevi UPS-ovi, instalirani u mjestima Zmijavci (384 POTS i 24 ISDN) i Slivno sa 100% digitaliziranom mrežom. UPS-ovi su na nadređenu centralu povezani svjetlovodnim sustavom prijenosa (svjetlovodni kabeli). Korisnički vodovi su uglavnom položeni podzemno, odnosno dijelom nadzemno. Magistralna trasa je izvedena na potezu Zmijavci – Zmijavci – Slivno (uz postojeću županijsku cestu) Ostalu mrežu unutar naselja čine lokalne trase. Brzi napredak telekomunikacija uvjetovao je promjenu koncepta u zavisnosti o razvoju komunikacijske tehnologije i primjeni novih tehničkih dostignuća na ovom području. Područje Općine Zmijavci pokriveno je s dvije pokretne radio

telefonske mreže: - digitalnom GSM mrežom komercijalnog naziva Cronet (vlasništvo HT-a) i - digitalnom GSM mrežom komercijalnog naziva Tele 2 (drugi koncesionar).

Dana 20.listopada 2021. načelnik Mijo Šuto održao je sastanak između gradonačelnika Grada Imotskoga, Ivana Budalića i državnog tajnika Bernarda Gršića u Središnjem uredu za razvoj digitalnog društva. Tema sastanka je širokopojasni internet, odnosno nove optičke infrastrukture na području Imotske krajine. Općina Zmijavci je prijavitelj projekta za cijelo područje. Cilj ovog projekta je omogućiti bolju umreženost cijele krajine te na taj način pridonijeti široj turističkoj ponudi kako gradskog tako i ruralnog područja, a Općina Zmijavci od 2016.godine nositelj je projekta "Razvoj infrastructure širokopojasnog pristupa".

GROBLJA

Općina Zmijavci ima dva groblja i to: groblje Svih Svetih i groblje Sv. Josipa. Postojeća groblja mogu se širiti, prema lokalnim uvjetima ili graditi nova groblja za udaljenosti od najmanje 500 m od glavne prometnice od građevinskog područja naselja. Na groblju je moguće planirati prateće sadržaje (kapelice, mrtvačnice i ostalo) te uz groblje otvoriti parkiralište.

5.12. MISIJA, VIZIJA, SWOT ANALIZA

5.12.1. MISIJA

Misija Općine Zmijavci je zaštita prirodna i kulturna dobra, unaprijediti ruralni turizam i poboljšati kvalitetu života svih stanovnika vodeći brigu o djeci, starijima te ranjivim skupinama. Općina će stvoriti uvjete održivosti cjelokupne zajednice kroz ulaganja u komunalnu i društvenu infrastrukturu, sportsko-obrazovne sadržaje, poboljšanje upravljačkih procesa, uvođenje inovativnih kulturnih sadržaja te ulaganjima u brandiranje lokalnih proizvoda.

5.12.2. VIZIJA

Općina Zmijavci moderna je ruralna sredina koju karakterizira bogata prirodno-kulturna baština. Kroz ulaganja u razvoj zelene infrastrukture, održivo gospodarstvo, digitalna rješenja, inovativne sadržaje u turizmu i kulturi te poticanjem izvrsnosti u području sporta i obrazovanja – Općina stvara pogodne uvjete za život i rad stanovnika. Povećanje kvalitete života sugrađana polazišna je osnova svake aktivnosti i projekta kojeg Općina provodi.

PODRUČJE	PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
PRORAČUN	Transparentnost proračuna; Uravnoteženost proračuna; Značajan rast proračunskih prihoda.	Nedovoljna informiranost korisnika proračuna o mogućnostima vanjskog financiranja; Nedostatak sredstava za provođenje velikih infrastrukturnih projekata; Nedostatna inicijativa udruga za pronalaženjem drugih izvora financiranja, osim općinskog proračuna.	Korištenje dodatnih izvora financiranja s posebnim naglaskom na sredstva iz fondova EU za financiranje projekata u procesu pripreme i provedbe projekata; Uvođenje novih digitalnih usluga.	Smanjenje proračunskih prihoda uslijed krize uzrokovane pandemijom COVID-19; Konkurentnost drugih tržišta; Česte izmjene zakonske regulative.

PODRUČJE	PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
POLOŽAJ, PROMET I INFRASTRUKTURA	Ulaganja u komunalnu i cestovnu infrastrukturu; Dobar geografski položaj i dobra prometna povezanost s županijskim središtem i Zagrebom; Postojeća mreža biciklističkih staza.	Nedovoljno uređene lokalne i nerazvrstane ceste; Nedostatak inovativnih i suvremenih sadržaja vezanih uz biciklističke staze i infrastrukturu; Neizgrađenost sustava odvodnje i kanalizacije	Korištenje EU sredstava; Razvoj zelene infrastrukture.	Povećanje emisije CO2; Neriješeni imovinsko-pravni odnosi; Nepredviđeni troškovi održavanja i izgradnje povezani s rastom cijena materijala
PRIRODNI RESURSI I TURIZAM	Pogodni klimatski uvjeti; Očuvana prirodna baština; Porast broja noćenja.	Nedostatak inovativnih sadržaja u turizmu; Nedovoljno razvijeni smještajni kapaciteti; Nedovoljno iskorištene klimatske i prirodne prednosti područja Općine	Zaštita prirode i okoliša putem izgradnje zelene infrastrukture; Razvoj avanturističkog turizma; Povezivanje poljoprivrednog sektora i domaćih proizvoda s turističkom ponudom; Brendiranje i povećana prepoznatljivost Općine; Profiliranje prirodnih ljepota Općine kroz poticanje razvoja sadržaja koji naglašavaju postojeću bioraznolikost okoliša.	Ilegalna odlagališta otpada; Nerazvijena svijest o važnosti očuvanja okoliša – ljudski faktor Nesankcioniranje kršenja mjera o zaštiti okoliša; Klimatske promjene i prirodne katastrofe.
POLJOPRIVREDA I PODUZETNIŠTVO	Tradicija i iskustvo u bavljenju različitim poljoprivrednim djelatnostima; Velik broj poljoprivrednih subjekata na području Pogodno tlo za bavljenje poljoprivredom;	Nepostojanje brandiranih poljoprivrednih proizvoda; Nedostatak edukacija za poljoprivrednike i poduzetnike; Nedostatna poduzetnička infrastruktura; Nedostatak inovativnih rješenja u poljoprivredi; Tradicionalna poljoprivreda sa zastarjelom tehnologijom.	Mogućnost spajanja ruralnog turizma i poljoprivrede; Korištenje EU sredstava; Brandiranje proizvoda lokalnih proizvođača; Poboljšanje poduzetničke klime;	COVID – 19 pandemija; Nedovoljan interes mladog stanovništva za uključivanje u poljoprivrednu proizvodnju; Tvari i kemikalije korištene u tradicionalnoj poljoprivredi; Problem održivosti – 50% nositelja OPG-a je starije od 60 godina Usitnjene poljoprivredne površine; Nedostatak nacionalnog plana komasacije; Neorganiziranost poljoprivredne proizvodnje.
STANOVNIŠTVO	Proaktivne demografske mjere; Ulaganje u modernizaciju dječjeg vrtića; Izgradnja nove zgrade dječjeg vrtića Dominira radno sposobno stanovništvo; Program "Zaželi" zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih žena.	Negativno mehaničko kretanje; Nedostatni prostorni vrtićki kapaciteti.	Implementacija sustava cjeloživotnog obrazovanja; Umrežavanje obrazovnih institucija s tržištem rada; Unapređenje sustava socijalne skrbi za najstarije i ranjivo stanovništvo; Stvaranje pogodnog okruženja za život i rad mladih obitelji; Razvoj kapaciteta udruga i civilnog društva u organiziranju kulturnodruštvenih aktivnosti	Pandemija COVID – 19; Iseljavanje stanovništva; Negativno prirodno kretanje; Odlazak stručnog i obrazovanog kadra u veće sredine

PODRUČJE	PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
KULTURA, SPORT I OBRAZOVANJE	Velik broj dječjih igrališta; Prepoznata i očuvana kulturno-povijesna baština; Velik broj sportskih udruga; Razvijena sportsko-Rekreativni sadržaji; .	Smanjenje proračunskih sredstava za program kulture; Neprilagođenost sportske infrastrukture osobama s invaliditetom; Nezainteresiranost stanovništva za nove kulture sadržaje; Nedostatak inovativnih kulturnih i sportskih događanja; Nedostatak adekvatne društvene i kulturne infrastrukture.	Razvoj održivog i inovativnog turizma; Korištenje EU sredstava; Poticanje izvrsnosti u obrazovanju i sportu; Podizanje kvalitete života građana uvođenjem novih kulturnih sadržaja;	Pandemija COVID-19; Nedostatak stručnog kadra u predškolskom odgoju i obrazovanju; Nepredviđeni troškovi radova i izgradnje planirane infrastrukture

5.12.3. SWOT ANALIZA PLANIRANIH RAZVOJNIH PROJEKTA KOJI ĆE SE REALIZIRATI U MANDATNOM RAZDOBLJU 2021.-2025.

PODRUČJE	PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
Gradnje sanitarno fekalne i oborinske kanalizacije i pješačke staze u Zmijavcima	Ulaganja u održavanje postojećeg sustava Djelomično uređene pješačke staze	Nerazvijena kanalizacijska infrastruktura; Nedostatak uređenih pješačkih staza Nedostatak inovativnih sadržaja vezanih uz pješačke staze Nedostatak proračunskih sredstava za velike infrastrukturne projekte	Povećanje kvalitete života stanovnika; Dostupnost financijskih sredstava iz fondova EU; Unaprjeđenje sustava praćenja potrošnje vode na općinskom području; Povećanje broja kućanstava s ugrađenim daljinskim vodomjerom-smanjenje troškova	Rast troškova materijala i gradnje; Nedostatak radne snage na tržištu; Klimatske promjene: poplave, potresi, klizišta
Rekonstrukcija i modernizacija prometnice Zmijavci- Hršćevani	Usmjerenost na povećanje sigurnosti u prometu; Ulaganje u sektor prometa i održavanje prometnica iz proračuna.	Neadekvatna i nedostatna prometna infrastruktura; Prometna nesigurnost pješaka i biciklista;	Korištenje sredstava ŽUC-a Povećanje života stanovnika; Mogućnost alternativnih financiranja;	Rast troškova materijala i gradnje; Sporost administracije;
Revitalizacija i obnova Kulturnog centra na Bublino	Bogata kulturna baština; Poticanje integriranog i društveno-gospodarskog razvoja; Značajno djelovanje udruga u području kulture	Nedovoljno- razvijene kulturno-društvene aktivnosti; Nedostatak kulturno- društvene infrastrukture;	Povećanje kvalitete života; Mogućnost sufinanciranja putem EU fondova; Revitalizacija zapuštene i dotrajale infrastrukture	Nedostatak stručnog kadra COVID- 19 pandemija
Gradnja pomoćnog igrališta s umjetnom podlogom	Veliki broj djece u klubu; Prepoznatljivost nogometa kao fokus bavljenja sportom; Već započeta izrada projektne dokumentacije;	Nedostatak ovakve vrste nogometnog terena; Neriješeni imovinsko- pravni odnosi	Mogućnost financiranja iz EU sredstava	Poskupljenje materijala i samih troškova; COVID 19
Gradnja nove zgrade dječjeg vrtića u Zmijavcima	Respektabilan broj djece; Stalna potreba za novom zgradom dječjeg vrtića;	Depopulacija i smanjenje broja stanovnika	Mogućnost financiranja iz EU sredstava	COVID 19 Poskupljenje radova

5.13. STRATEŠKI OKVIR PROVEDBENOG PROGRAMA OPĆINE ZMIJAVCI ZA RAZDOBLJE 2021.-2025.

Strateško planiranje i razvoj Općine Zmijavci u razdoblju do 2025. godine temeljit će se na postavljenom strateškom okviru koji je dio Provedbenog programa općine Zmijavci za razdoblje 2021-2025. godine.

Strateški okvir definiran je kroz 16 razvojnih mjera: uređenje naselja i stanovanje; prostorno i urbanističko planiranje; komunalno gospodarstvo; odgoj i obrazovanje; briga o djeci; socijalna skrb; primarna zdravstvena zaštita; kultura, tjelesna kultura i sport; zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša; protupožarna i civilna zaštita; promet i održavanje javnih prometnica; gospodarski razvoj; lokalna uprava i administracija; demografija.

Sve navedene mjere odgovaraju samoupravnom djelokrugu općine Zmijavci. Navedene mjere usklađene su sa Provedbenim programom Splitsko-dalmatinske županije, a u trenutku donošenja Provedbenog programa usklađene su sa strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine. U okviru 16 mjera definirane su aktivnosti kroz koje će općina Zmijavci pratiti uspješnost vlastitog strateškog planiranja te provedenih ciljeva i rezultata Provedbenog programa. Svaka od aktivnosti mjerit će se kroz definirane pokazatelje rezultata te utvrđene polazišne i ciljne vrijednosti za određeni pokazatelj rezultata. Uz to, važan element strateškog planiranja je i strateško planiranje proračunskih sredstava koja su potrebna za realizaciju mjera, aktivnosti i projekata. Shodno tome, strateški okvir Provedbenog programa obuhvaća poveznicu s proračunom općine Zmijavci.

5.14. Razvojne mjere, aktivnosti i projekti

5.15. RAZVOJ DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Izgradnja dječjeg vrtića u Općini Zmijavci	Broj novoizgrađenih dječjih vrtića u Općini Zmijavci	0	1	022 K100232 Izgradnja poslovnih objekata

Općina Zmijavci riješila je projektnotehničku dokumentaciju za gradnju navedenog objekta kojeg planira izrealizirati sredstvima Općine Zmijavci, Splitsko-dalmatinske županije te Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU.

Korisnici bi bili djeca predškolskog odgoja te odgojno-obrazovni kadar. Vrijednost investicije je 9.200.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Poticanje izvanškolskih sadržaja (priprema državnih matura)	Broj učenika i nastavnika kojim se dodjeljuju sredstva za provedbu vannastavnih sadržaja	0	20	A100230 Tekuće donacije

Svrha programa je osigurati učenicima i nastavnicima potrebna sredstva za provedbu vannastavnih aktivnosti na području Općine Zmijavci s ciljem unaprjeđenja znanja. Među prvima svakako bih istaknuli pripremu učenika završnih razreda srednje škole za pripremu državnih matura. Procijenjena vrijednost bila bi oko 20.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Unaprjeđenje sportskih sadržaja	Broj izgrađenih sportskih sadržaja i pomoćnih igrališta na području Općine Zmijavci	0	1	K100217 SPORTSKI I REKREACIJSKI TERENI

S ciljem pružanja dostatnog sadržaja koja pridonosi kvaliteti života stanovnika Općine Zmijavci potrebno je ulaganje u razvoj sportskih sadržaja. Prva cilj je pružiti novi športski sadržaj za stanovnike općine Zmijavci u obliku izrade pomoćnog igrališta s umjetnom podlogom. Kao prvi cilj je izrade studije i projektne dokumentacije.

U proračunu je navedeni program planiran sa 100.000 kuna za prvu godinu mandata.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Razvoj kulturnih sadržaja	Broj kulturnih sadržaja u općini	5	6	A100230 Tekuće donacije

Jedan od ključnih prioriteta je valorizacija postojećih kulturnih resursa te njihovo korištenje u svrhu zadovoljenja potrebe lokalnog stanovništva kao i u turističko-gospodarske svrhe. Cilj je unaprijediti kulturnu infrastrukturu i sadržaje te podići razinu kvalitete života u općini. Nositelj projekta je Općina Zmijavci, a partneri su organizacije civilnog društva odnosno udruge građana. U proračunu su planirana sredstva od 1.300.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Razvoj OCD-a, umrežavanje	Organizacije civilnog društva i ugovori s njima	4	17	A100230 Tekuće donacije -donacije udrugama

Nositelji društveno-kulturnog razvoja na svakoj društvenoj razini svakako su organizacije civilnog društva. Organizacije civilnog društva često su nesamostalne u iznalaženju sredstava za provedbu svojih aktivnosti zbog čega nerijetko su prisiljeni oslanjati se na javnu upravu. Zbog toga je izuzetno potrebno uložiti kapacitete u razradu programa za financiranje OCD-a kako bi se stvorio partnerski odnos među organizacijama te s javnom

upravom. Posebno će se ulagati u aktivnost organizacija sa svrhom jačanja internih kapaciteta. U proračunu je predviđena stavka od 1.300.000 kuna kao potpora osnaživanju organizacija civilnog društva.

5.16. RAZVOJ GOSPODARSTVA

Aktivnost/ projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Subvencije trgovačkim društvima i malim poduzetnicima	Očuvanje broja malih obrta i trgovačkih društava	38	48	A100277 Subvencije poljoprivrednicima i obrtnicima

Razvoj poduzetništva u lokalnoj i maloj zajednici podrazumijeva jačanje poduzetničke klime, poticanje poduzetničkih projekata, definiranje poduzetničke zone, lobiranje na višim nivoima javne uprave i slično. U Provedbenom planu predviđena struktura ulaganja u razvoj poduzetništva je sljedeća:

PROGRAM	Potpore za razvoj postojećih poduzetnika (max 20.000 kn)	Sudjelovanje poduzetnika na sajmovima i izložbama (max 2.000 kn)
Cilj:	Poticaj očuvanju i razvoju postojećih poduzetnika, povećanju broja gospodarskih aktivnosti i novog zapošljavanja.	Sudjelovanje na sajmovima i izložbama radi promoviranja i prodaje njihovih proizvoda s ciljem jačanja konkurentnog nastupa u zemlji i inozemstvu
Nositelj:	Općina Zmijavci	Općina Zmijavci
Korisnici	Subjeki malog gospodarstva koji su u cijelosti u privatnom vlasništvu sa sjedištem odnosno prebivalištem na području Općine Zmijavci	Subjeki malog gospodarstva koji su u cijelosti u privatnom vlasništvu sa sjedištem odnosno prebivalištem na području Općine Zmijavci
Namjena i visina potpore:	Subvencija 80 % troškova za uređenje i opremanje poslovnog prostora te nabavku opreme	Subvencija 80 % troškova, a najviše do 1.000 kuna za troškove zakupa izložbenog/poslovnog prostora te tisak promidžbenog materijala

Za provedbu navedenog programa trebalo bi uložiti oko 200.000 kuna na godišnjoj razini.

Aktivnost/ projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Subvencije OPG-ovima za proizvodnju vina	Broj aktivnih OPG-ova	25	35	K100288 Višegodišnji nasadi

Osnovni cilj programa je podizanje trajnih nasada te očuvanje autohtonih vinskih sorti na području Općine Zmijavci. U navedeni program planira se utrošiti 50.000 kuna na godišnjoj razini. Od vrlo velikog značaja je POTPORA RAZVOJU STOČARSKJE PROIZVODNJE čiji bi cilj bio razvoj stočarske proizvodnje, obnova i povećanje stočnog fonda, te povećanju broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava zatim POTPORA POVRTLARSKOJ

PROIZVODNJI čiji bi cilj bio povećanje proizvodnje i poboljšanje kakvoće proizvoda u povrtlarskoj proizvodnji, te povećanje postojećeg broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te POTPORA EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI čiji je cilj povećanje ekološke proizvodnje poljoprivrednih proizvoda.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Business friendly općina	Broj novootvorenih obrta	0	10	A100277 Subvencije poljoprivrednicima i obrtnicima

Obzirom na dugogodišnju ekonomsku krizu koja je ostavila velikog traga na poduzetništvo u posljednjem desetljeću, a poglavito prošle godine potrebno je ponovno osnažiti gospodarstvo i to mjerama za privlačenje investitora i poduzetnika.

Svrha navedenog programa je jačanje poduzetničke klime osnaživanjem gospodarskog razvoja općine Zmijavci, a rezultat je zadovoljstvo poduzetnika, veliki broj trgovačkih društava i obrta, povećan prihod od prireza i poreza na dohodak kao i povećanje broja zaposlenih na području općine Zmijavci. Ukupan broj iznosio ih oko 200.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
4Razvoj turizma	Broj poduzetnika u turizmu, broj smještajnih kapaciteta	937	2000	A100277 Subvencije poljoprivrednicima i obrtnicima

Turizam na području Općine Zmijavci na samom je začetku i iz godine u godinu je u porastu. Upravo zbog navedene činjenice može se zaključiti kako se ruralni potencijal itekako može iskoristiti u turističke svrhe te biti novi izvor prihoda za lokalno stanovništvo. Turizam trenutno ima veliki potencijal da utječe na razvoj gospodarske aktivnosti, ali uz potrebne prilagodbe stanovništva. Turistička ponuda u ruralnom području mora se temeljiti na ponudi vrhunske kvalitete i neupitne autohtonosti. Potrebno je napraviti brendiranje općine kao turističke destinacije napraviti mapiranje i obilježavanje mjesta te uređenje i mapiranje biciklističkih staza. Osnovni pokazatelji bili bi broj poduzetnika u turizmu, broj smještajnih kapaciteta, broj zaštićenih autohtonih proizvoda te broj projekata koji promoviraju autohtone proizvode. Za navedenu mjeru trebalo bi izdvojiti 50.000 kuna godišnje.

12. Razvoj komunalne infrastrukture

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Izgradnja vodovodne mreže	Gradnja vodospreme	3	4	K100208 Izgradnja vodovodne mreže

Za ovu namjenu planirano je utrošiti 200.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta	Povećanje i sanacija nerazvrstanih cesta	5	10	K 100212 Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta

Za provedbu navedenog projekta Općina Zmijavci u proračunu za 2022.godinu predvidila je 200.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Odvodnja	Količina uređenih kanala za odvodnju	0	5	K100212 Odvodnja

Za navedenu mjeru Općina Zmijavci planira utrošiti 200.000 kuna.

Aktivnost/projekt	Pokazatelj rezultata	Polazišna vrijednost	Ciljana vrijednost	Stavka u proračunu
Uređenje poljskih putova	Broj poduzetnika u turizmu, broj smještajnih kapaciteta	937	2000	A100277 Subvencije poljoprivrednicima i obrtnicima

5.17. PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I VREDNOVANJE

Praćenje i izvještavanje o provedbi akta strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne samouprave sastavni je dio procesa strateškog planiranja i definirano je Pravilnikom o Strateškom planiranju. Praćenje provedbe akata strateškog planiranja obuhvaća proces prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja (definirani u strateškom okviru Općine Zmijavci) kojima se sustavno prati uspješnost provedbe mjera akta strateškog planiranja.

Izvještavanje o provedbi akta strateškog planiranja proces je pružanja pravovremenih i relevantnih informacija ključnim nositeljima strateškog planiranja na razini JLS te široj javnosti o statusu provedbe strateškog akta. 5.1. Praćenje i izvještavanje Za provedbu ovoga Provedbenog programa te za praćenje i izvještavanje o provedbi nadležna je Općina Zmijavci na čelu s načelnikom kao odgovornom osobom. Općina Zmijavci koordinira proces koji za cilj ima provedbu mjera usmjerenih dostizanju strateških ciljeva te ispunjenju vizije.

Načelnik će u suradnji s lokalnim koordinatorom i nadležnim upravnim odjelima pratiti provedbu Programa te izvještavati prema nadležnim tijelima. Načelnik je odgovoran za redovno izvještavanje o provedbi Provedbenog programa i uspješnosti zadanih ciljeva. Na godišnjoj osnovi, krajem svake kalendarske godine, a najkasnije do 30. prosinca revidirat će se Provedbeni program Zmijavci. Sva izvješća o aktivnostima praćenja i izvještavanja Provedbenog programa koje Općina Zmijavci provodi, bit će objavljena na službenim internetskim stranicama Općine Zmijavci.

Ciljevi praćenja i izvještavanja su sljedeći:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe mjera akta strateškog planiranja
- učinkovito upravljanje provedbom akta strateškog planiranja i kontinuirano unapređivanje javne politike korištenjem rezultata praćenja i izvješćivanja pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja
- prioriteta razvojne politike, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i revizije akta strateškog planiranja kroz analizu učinka, ishoda i rezultata provedenih mjera utvrđivanje nenamjernih pozitivnih i negativnih posljedica provedbe akta strateškog planiranja povezivanje politike, programa, prioriteta, mjera i razvojnih projekata
- osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i izvještavanje javnosti o učincima potrošnje javnih sredstava. Rokovi i postupci praćenja i izvještavanja o provedbi Provedbenog programa JLS-a propisani su Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/2019). Izvješće se podnosi nadležnim tijelima dva puta godišnje – do 31. srpnja za tekuću godinu i do 31. siječnja za prethodnu godinu.
- Proces praćenja i izvještavanja uključuje sljedeće korake u cilju provedbe praćenja i izvještavanja o strateškom planiranju:
 1. Uspostava institucionalnog okvira za praćenje uspješnosti provedbe
 2. Identifikacija zahtjeva praćenja
 3. Uspostava mreže osoba za praćenje
 4. Izvještavanje o rezultatima; identifikacija mogućih problema
 5. Pokretanje preventivnih mjera rješavanja problema
 6. Ispunjavanje službenih zahtjeva izvješćivanja

5.18. Vrednovanje akata strateških planiranja

Postupak vrednovanja akta strateškoga planiranja neovisna je usporedba i ocjena očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinka provedbe Provedbenog programa.

Pravilnikom o strateškom planiranju definirana je obveza vrednovanja akata strateškog planiranja samo za srednjoročne i dugoročne akte. Prema tome, obveza vrednovanja Provedbenog programa nije definirana Zakonom o strateškom planiranju, ali ukoliko se ukaže potreba za provedbom istog za daljnje formiranje javnih politika, a sukladno financijskim mogućnostima Općine, vrednovanje će se provesti prema niže navedenoj metodologiji.

Sustav vrednovanja temelji se na sljedećim parametrima:

- Vrednovanje provode unutarnji i/ili vanjski stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o tijelima nadležnima za izradu i provedbu akata strateškoga planiranja;
- Načelnik, koji je nadležan za pokretanje izrade akta strateškog planiranja, donosi odluku o početku postupka vrednovanja;
- Rezultati, ishodi i učinci provedbe akata strateškoga planiranja utvrđeni postupkom vrednovanja predstavljaju temelj za reviziju javnih politika i daljnje procese

strateškoga planiranja. Metodologija vrednovanja primijenit će se sukladno pravilima definiranim u Priručniku o strateškom planiranju te Pravilniku o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

6. KOMUNIKACIJSKI PLAN

6.1. Uvod

Prema Zakonu o strateškom planiranju („Narodne novine“ broj 123/2017) te prema Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018), Općina Zmijavci izradila je Komunikacijsku strategiju i komunikacijski akcijski plan s ciljem približavanja tematike koju donosi novi kratkoročni strateški akt Općine Zmijavci, odnosno Provedbeni program Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025. godine.

Komunikacijska strategija u postupku izrade Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025. godine u skladu je s Priručnikom o strateškom planiranju, poglavljem III, točkom 9, pod-točkom 9.10. kojeg je donijelo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u svibnju 2020. godine, temeljem Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ("Narodne novine" broj 89/18.). Jedan od koraka u izradi akta strateškog planiranja je izrada Komunikacijske strategije i Komunikacijskog akcijskog plana, radi određivanja odgovarajućeg načina informiranja i komunikacije s javnošću, što podrazumijeva korištenje specifičnih komunikacijskih alata kojima se postiže vidljivost postupka planiranja javnih politika. Komunikacijska strategija dokument je kojim se određuju komunikacijski ciljevi koje nositelj izrade akta strateškog planiranja želi postići komunikacijom s javnošću i definiraju ciljne skupine i komunikacijski kanali kako bi se razumio okvir unutar kojega će strategija biti osmišljena, napravljena, usvojena i provedena. Komunikacijskim akcijskim planom definira se okvir za postizanje komunikacijskih ciljeva određenih Komunikacijskom strategijom te detaljno razrađuju mjere i aktivnosti informiranja i vidljivosti na operativnoj razini u svrhu provedbe komunikacijskih ciljeva. Dokument se i u izradi i u provedbi vodi prema načelima, učinkovitosti, transparentnosti, razumljivosti i djelotvornosti, a izrađivač Komunikacijske strategije i komunikacijskog plana je vanjski stručnjak, obrt "Kairos" iz Imotskog, koji sve aktivnosti provodi u suradnji s Radnim tijelom (Odluka o imenovanju Radnog tijela za provođenje postupka izrade Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025.; KLASA: 022-01/21-01/14; URBROJ: 2178/22-01-21-2). Komunikacijska strategija i komunikacijski akcijski plan bit će navedeni u prilogu finalnog strateškog akta.

6.2. Ciljevi i ciljne skupine

Provedbeni program Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025. godine ovom je strategijom te nadležnim Priručnikom o strateškom planiranju definiran kao kratkoročni akt strateškog planiranja kojim se nastoji osigurati provedba mjera, aktivnosti i projekata povezanih s proračunom Općine Zmijavci u svrhu poboljšanja i daljnjeg razvitka životnih uvjeta na području Općine. Kako bi se zainteresiranoj javnosti na jasan i transparentan način predstavile sve teme, prioriteti i ciljevi Provedbenog programa, izrađena je Komunikacijska strategija koja definira oblik i okvir komuniciranja putem komunikacijskih kanala, alata i mjera. Kako bi se njezina uspješnost mogla jasno mjeriti, unutar strategije se definira opći

cilj, koji predstavlja primarni rezultat koji se provedbom strategije želi postići te specifični ciljevi koji pobliže i preciznije razrađuju spomenuti opći cilj, identificirajući određene sfere na koje je potrebno intenzivnije djelovati. Komunikacija tih ciljeva prema javnosti odvija se preko komunikacijskih kanala čime se šira javnost uključuje u cijeli proces te se osigurava podizanje javne svijesti o važnosti Provedbenog programa i Općine kao nositelja tog strateškog akta na zadovoljavajuću razinu.

6.2.1. Opći cilj Komunikacijske strategije

Opći cilj Komunikacijske strategije informiranje je šire javnosti i potencijalnih korisnika o važnosti i mogućnostima koje proizlaze iz strateške i razvojne politike ravnomjernoga regionalnog razvoja te Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025. godine kao reprezentativnoga strateškog akta razvojne politike za područje Općine, putem uključivanja svih aktera u sve planirane procese.

6.2.2. Specifični ciljevi Komunikacijske strategije

Specifični ciljevi Komunikacijske strategije predstavljaju okosnicu sadržaja i procesa koji su vezani uz Provedbeni program. Precizno su raspisani i jasno definirani te pružaju dodatni uvid u ciljeve koji se nastoje postići provedbom ove strategije, a i definiraju aktivnosti na koje će se strategija orijentirati. Identificirana su tri ključna cilja, a oni redom glase:

1. Usmjerenost na učinkovitu komunikaciju svih dionika koji sudjeluju u izradi i provedbi aktivnosti Provedbenog programa Općine Zmijavci.
2. Razvijanje javne svijesti građana o važnosti Provedbenog programa kao temeljne strateške odrednice i okvira daljnjeg razvoja Općine i svih stanovnika.
3. Informiranje javnosti o svim postojećim i planiranim izvorima financiranja projekata i aktivnosti, s naglaskom na mogućnosti financiranja preko europskih Fondova.

6.2.3. Temeljna načela Komunikacijske strategije

Komunikacijsku strategiju određuje pet temeljnih načela koja upućuju provoditelje na smjer kojim se svi procesi informiranja i komuniciranja moraju voditi, a oni slijedom glase:

1. Informacije će biti prezentirane na razumljiv i transparentan način
2. Informacije će se kontinuirano ažurirati i pratiti
3. Aktivnostima će se komunicirati poruke precizno usmjerene ciljnim skupinama
4. Sve planirane aktivnosti bit će međusobno usklađene kako bi se odaslale cjelovite poruke
5. Pri interakciji s ciljnim skupinama modificirat će se pristupi i poruke kako bi se osigurala potpuna participacija dionika, sukladno specifičnostima ili eksternim prilikama.

6.2.4. Rezultati specifičnih ciljeva

Pri provođenju aktivnosti utemeljenih na navedenim načelima postići će se rezultati koji odgovaraju svakome pojedinoj specifičnom cilju i to na slijedeći način:

1. Ostvarena i održana zadovoljavajuća razina komunikacije svih dionika izrade Provedbenog programa
2. Razvijena javna svijest aktera o važnosti Provedbenog programa i Općine kao nositelja razvoja
3. Javnost informirana o svim mogućim izvorima financiranja

6.2.5. Ciljne skupine Komunikacijske strategije

Nakon prepoznavanja ciljeva i rezultata koji se namjeravaju postići ovom Komunikacijskom strategijom, potrebno je definirati i ciljne skupine kojima će se putem komunikacijskih kanala i alata prenositi sve ključne poruke i informacije koje nastaju u procesima provedbe strateškog akta Provedbenog programa.

Komunikacijskom strategijom su ciljne skupine definirane kao skupovi dionika koji imaju aktivnu ulogu i izraženi interes u ostvarivanju ciljeva i rezultata iznesenih u Provedbenom programu Općine Zmijavci za razdoblje 2021.-2025.godine.

Riječ je prvenstveno o nizu skupina koje imaju različite interese i posjeduju međusobno drukčije organizacijske kapacitete i status te je ključno da se, koristeći načelima uključenosti i transparentnosti, njima pravilno i pravovremeno odašilju sve relevantne informacije, koristeći se brojnim komunikacijskim kanalima.

U svrhu pojednostavljenja, ovom strategijom se definiraju dvije glavne grupe ciljnih skupina: interne i eksterne skupine:

1. **Interne ciljne skupine** – su sve skupine koje uživaju status inicijatora i nositelja izrade nacrti i konačne verzije Provedbenog programa. Zbog pozicije koju obnašaju imaju bolji i jednostavniji pristup informacijama te su često izvor informacija koje se moraju komunicirati prema široj javnosti. U ove skupine ubrajaju se Radno tijelo, javne ustanove i javnopravna tijela te trgovačka društva u većinskom vlasništvu Općine. Među njima se ističe Radno tijelo koje inicira i provodi sve procese vezane uz stvaranje Provedbenog programa te je odgovorno komunicirati s najširojom javnošću u svakoj etapi. Ostale interne skupine obnašaju dvojaku funkciju budući da služe i kao stručni savjetnici u područjima u kojima su profilirani i kao krajnji korisnici mjera i programa koji proizlaze iz strateškog akta.
2. **Eksterne ciljne skupine** – su sve skupine koje pristup informacijama ostvaruju posredno, preko komunikacijskih kanala definiranih Komunikacijskom strategijom te ovise o internim skupinama za pravovremeno informiranje. One uključuju poslovni/privatni sektor Općine, udruge i organizacije civilnog društva, medije, stanovništvo te širu zainteresiranu javnost. Njihov glavni doprinos koji daju procesu je pružanje savjeta, kritika i mišljenja na dokumente u fazi javnog savjetovanja, pri čemu važnu ulogu igraju mediji koji omogućavaju dostupnost objave informacija za nesmetan javni dijalog.

3. Proračun

Sredstva za provedbu komunikacijskih aktivnosti osigurat će se iz proračuna Općine Zmijavci. Najveći dio aktivnosti neće zahtijevati posebne financijske izdatke, jer će se koristiti vlastiti komunikacijski alati i mediji te besplatni nacionalni portal. Ključni provedbeni kapacitet za realizaciju komunikacijskih aktivnosti biti će zaposlenici Općine koji će biti zaduženi za pripremu materijala za objavu.

4. Komunikacijski kanali, mjere i aktivnosti

Općina Zmijavci će za potrebe provođenja Komunikacijske strategije koristiti unaprijed definirane i uspostavljene komunikacijske alate i kanale kako bi se jednim sveobuhvatnim i promišljenim pristupom kontinuirano upućivale namjeravane poruke. Detaljan prikaz kanala i aktivnosti koje će biti provedene nalazi se u nastavku strategije.

4.1. Komunikacijski kanali povezani s Provedbenim programom

1. **Elektronička pošta** – ovaj kanal koristit će se za redovitu službenu komunikaciju svih aktera, s posebnim naglaskom na komunikaciju unutar radne skupine. Pri uspostavi kanala bit će potrebno odrediti jednu osobu koja će sastavljati i održavati mailing liste s adresama ključnih aktera te prosljeđivati službene pozive i informacije.
2. **Službene internetske stranice** – kanal će se koristiti ciljano u komunikaciji i informiranju šire javnosti za potrebe pružanja informacija o održanim i planiranim aktivnostima. Sve aktivnosti informiranja bit će objavljene na službenoj internetskoj stranici Općine (<http://www.zmijavci.hr/>), gdje će se u digitalnome formatu pohraniti svi relevantni dokumenti koji nastaju u procesu te omogućiti njihovo preuzimanje i pregled. Također, svi će dokumenti biti dostupni i na nacionalnome portalu www.hrvatska.2030.hr.
3. **Tradicionalni komunikacijski kanali** – kanali podrazumijevaju tradicionalne oblike medija (TV, radio, novine) kojima će se svim slojevima stanovništva na pristupačan način prenositi poruke i informacije. Preciznije, riječ je o člancima u tisku i na portalima te oglašavanju na TV-u i radiju, čime se ujedno doprinosi i medijskoj vidljivosti Provedbenog programa. Mediji putem kojih će se oglašavati sve aktivnosti Provedbenog programa Općine Zmijavci za razdoblje 2021-2025. godine su sljedeći: novine "Imotska krajina" te "Radio Imotski"

6.2.6. Mjere i aktivnosti

Da bi se ciljevi postavljeni ovom strategijom uspješno ostvarili, važan je korak precizno određenje mjera i aktivnosti komuniciranja koje će se odvijati u dvije jasno definirane komunikacijske faze. Prva faza služi uspostavi okvira i temelja komunikacije svih dionika čime se omogućuje pružanje kvalitetnih informacija javnosti. Na nju se nadograđuje druga komunikacijska faza koja počinje po izradi Provedbenog programa, a tijekom nje će se komunikacijske aktivnosti fokusirati prije svega na izvještavanju javnosti o postignutim rezultatima. Kao preduvjet provođenja tih faza trebat će se odrediti načini vrednovanja i mjerenja rezultata provedenih aktivnosti kako bi se jasno javnosti prikazalo na koji su način i u kojem obujmu ispunjeni opći i specifični ciljevi strategije. Neke od identificiranih

komunikacijskih mjera koje će pridonijeti uspješnoj provedbi uspostava su središnje kontakt točke zadužene za koordinaciju aktera, rad na medijskoj vidljivosti programa te informiranje javnosti. Sve navedene mjere provodit će se preko komunikacijskih kanala, koji su navedeni u nastavku.

1. **Elektronička pošta** – koriste je uglavnom interne skupine, a posebice je intenzivno koristi Radno tijelo. Ovim se kanalom služi u svrhu koordinacije aktera u procesu izrade Provedbenog programa, kao i upoznavanju korisnika sa svim fazama postupka. Za ovaj kanal kao mjerljivi pokazatelj određen je broj poslanih poruka elektroničke pošte, a provodit će ga se kontinuirano i po potrebi, putem financiranja iz općinskog proračuna.
2. **Službene internetske stranice** – kanal služi ostvarivanju pristupa dokumentaciji i informacijama na jednome mjestu u svrhu lakšeg snalaženja dionika u komunikacijskom postupku. Mjerit će se putem broja objava i posjeta službenim stranicama, a koristit će se kontinuirano. Financirat će se iz proračuna Općine.
3. **Mediji** – oni su najvažniji način prenošenja informacija prema javnosti i potencijalnim korisnicima, a koriste se s namjerom osvještavanja dionika o značaju i mogućnostima Provedbenog programa. Korištenje ovim alatima financira se iz općinskog proračuna, a koristit će se kontinuirano kroz sve faze provedbe Programa. Riječ je o kanalu koji je lako mjerljiv putem broja organiziranih tiskovnih konferencija, zakupljenih minuta na TV-u i radiju te brojem objavljenih članaka.

6.3. Praćenje i vrednovanje

Za praćenje i vrednovanje svih aktivnosti Komunikacijske strategije odredit će se odgovorna osoba Općine Zmijavci, sukladno odluci načelnika općine. Odgovorna osoba bavit će se evaluacijom procesa implementacije i ostvarenih ciljeva Provedbenog programa, ali ujedno i ostalih donesenih dokumenta, koristeći se gore navedenim mjerljivim pokazateljima. Proces evaluacije će pri ocjenjivanju rezultata u obzir uzeti specifičnost zahtjeva i statusa određenih ciljnih skupina kako bi konačni rezultat bio reprezentativan za sve dionike.

Komunikacijski alat	Ciljne skupine	Indikativni vremenski okvir korištenja	Izvor financiranja	Pokazatelji
Informiranje putem elektroničke pošte	Primarno interne skupine, a posebice Radno tijelo, eksterne skupine po potrebi	Kontinuirano, po potrebi intenzivnije	Proračun Općine	Broj poslanih poruka
Informiranje putem službenih stranica	Javne ustanove i javnopravna tijela, šira javnost, poslovni subjekti, mediji, ostali potencijalni korisnici	Kontinuirano	Proračun Općine	Broj objava Broj posjeta
Informiranje putem medija	Primarno šira javnost i eksterne skupine	Kontinuirano, po potrebi intenzivnije	Proračun Općine	Broj minuta na TV-u/ radiju Broj objava na tisku i portalima Broj održanih konferencija

6.4. Komunikacijski plan

Komunikacijski cilj	Ciljna skupina	Komunikacijske mjere i alati	Vremenska dimenzija	Provoditelj aktivnosti
Usmjerenost na učinkovitu komunikaciju svih dionika koji sudjeluju u izradi i provedbi aktivnosti Provedbenog plana Općine Zmijavci	Radno tijelo, sektorski dionici, poljoprivrednici, stanovništvo, šira zajednica, mediji	Elektronička pošta Informiranje putem službene internetske stranice Informiranje putem ostalih digitalnih kanala Informiranje putem medija	Kontinuirano 2021.-2025.	Općina Zmijavci
Razvijanje javne svijesti građana o važnosti Provedbenog programa kao temeljne strateške odrednice i okvira daljnjeg razvoja Općine i svih stanovnika	Radno tijelo, sektorski dionici, poljoprivrednici, stanovništvo, šira zajednica, mediji	Elektronička pošta Informiranje putem službene internetske stranice Informiranje putem ostalih digitalnih kanala Informiranje putem medija	Kontinuirano 2021.-2025.	Općina Zmijavci
Informiranje javnosti o svim postojećim i planiranim izvorima financiranja projekata i aktivnosti s naglaskom na mogućnost financiranja preko EU fondova	Radno tijelo, sektorski dionici, poljoprivrednici, stanovništvo, šira zajednica, mediji	Elektronička pošta Informiranje putem službene internetske stranice Informiranje putem ostalih digitalnih kanala Informiranje putem medija	Kontinuirano 2021.-2025.	Općina Zmijavci

